

BERGEN
KOMMUNE

ÅRSPLAN 2024 – 2025

Storetveit barnehage

Forord

Barnehagene i Bergen kommune utarbeider sine årsplaner i samsvar med kravene til årsplan slik de er beskrevet i barnehageloven og forskrifter. Ny rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver trådte i kraft fra 1.august 2017 og er en forskrift til barnehageloven.

Kvalitetsutviklingsplanen for kommunale barnehager 2018-2021 (24)

«Sammen for kvalitet – lek og læring» beskriver eiers lokale tilpasninger til rammeplanen og prioriteringer for gjeldende periode.

Hovedsatsningsområdet i kvalitetsutviklingsplanen er «Grunnlag for livslang læring i det 21. århundre». Planhierarkiet er synliggjort i modellen.

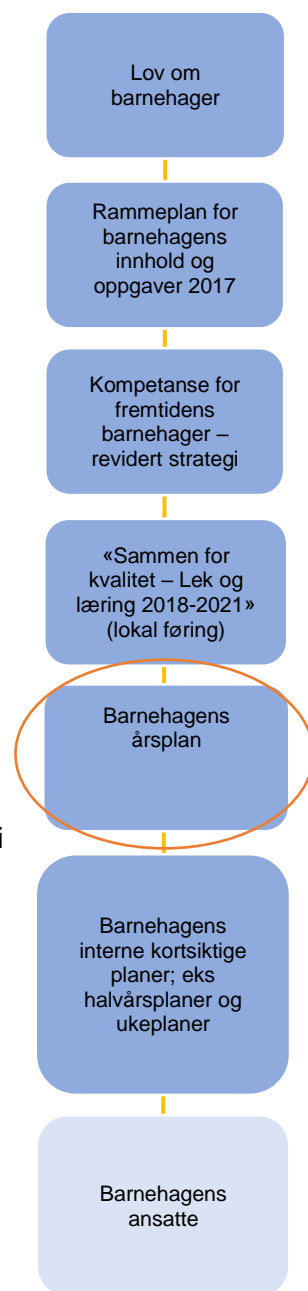
Årsplanverket til de kommunale barnehagene i Bergen kommune er delt i to:

- **Del en** beskriver mål og aktiviteter for årets satsinger og gir informasjon om hvordan disse følges opp, dokumenteres og vurderes. Årsplanen del en har et tidsperspektiv på 1 år og følger barnehageåret.
- **Del to** beskriver barnehagens satsninger og arbeid på et mer grunnleggende og generelt nivå. Årsplanens del to inneholder informasjon om hvordan barnehagen vil arbeide med danning gjennom omsorg, lek og læring for å fremme barns allsidige utvikling i samarbeid og forståelse med barns hjem. Videre redegjør barnehagen for hvordan det arbeides med progresjon i barnas pedagogiske tilbud gjennom hele barnehageløpet.

Som barnehageeier er vi ansvarlig for at barn i våre barnehager får en god start på et livslangt læringsløp. Godt planleggingsarbeid gjennom felles planmaler er utgangspunkt for utnyttelse av kollektiv kapasitet. Årsplanen utarbeides i samarbeid mellom barnehagens ansatte, barn og foreldre og danner grunnlag for pedagogisk innhold, aktiviteter og samhandling gjennom året. Årsplanen er et arbeidsredskap for personalet og dokumenterer barnehagens valg og begrunnelser. Årsplanen gir informasjon om barnehagens pedagogiske arbeid til myndighetsnivåene, barnehagens samarbeidspartnere og andre interesserte.

BERGEN KOMMUNE

Etat for barnehage

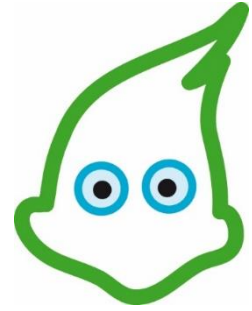

Innhold

Visjon og mål	5
Visjon – En mangfoldig barnehage av høy kvalitet for alle barn	5
Verdier	5
Mål.....	5
1.0 Barnehagens innledning	6
1.1 Struktur og organisering	6
1.2 Metodevalg	7
1.3 Kjerneverdier	11
1.3.1 Ser barnet	11
1.3.2 Varme	11
1.3.3 Inkluderende	11
2.0 Livsmestring for det 21. århundre	12
– medvirkende barn i lek og læring.....	12
2.1 Tilknytning	12
2.2 Lek	13
2.3 Læring	16
2.4 Barns medvirkning	18
2.5 Vennskap og felleskap	20
2.6 Mangfold	22
3.0 Barnehagens tema/prosjekt.....	25
3.1 Fagområder	31
3.1.1 Språk som basiskompetanse	32
3.1.2 Matematisk kompetanse	33
3.2 Digitale verktøy	34
4.0 Barnehagen som lærende organisasjon	36
4.1 Barnehagens utviklingsarbeid	36
4.2 Dokumentasjon, vurdering og oppfølging	37
4.2.1 Dokumentasjon	37
4.2.2 Vurdering	38
4.2.3 Oppfølging	39
4.3 Barn og foreldres medvirkning i utviklingsarbeidet	39
I. Barnesyn og lærings syn	40
II. Pedagogisk relasjonskompetanse	41
III. Danning gjennom omsorg, lek og læring	42
IV. Progresjon i barnehagens pedagogiske innhold	43

V.	Overganger	44
a.	Tilvenning i barnehagen	44
b.	Overganger og sammenheng innad i barnehagen	44
c.	Samarbeid og sammenheng med skolen	45
VI.	Foreldremedvirkning	46
VII.	Bærekraftig utvikling	46
VIII.	Psykososialt barnehagemiljø	47
IX.	Barns seksuelle helse	48

Visjon og mål

Visjon – En mangfoldig barnehage av høy kvalitet for alle barn

I en mangfoldig barnehage av høy kvalitet skal barn få utfolde skaperglede, undring og utforskertrang. Barna skal utvikle grunnleggende kunnskaper og ferdigheter med utgangspunkt i egne forutsetninger og interesser.

Verdier

Det er utviklet et verdigrunnlag som skal sikre det enkelte barn trygghet, læring og utvikling i hverdagen. Verdigrunnlaget består av *varme, ser barnet og inkluderende*. Verdiene gir retning for det pedagogiske arbeidet og samhandlingen med barn og foresatte. Barnehagene beskriver i kapittel 1 hva de legger i disse verdiene.

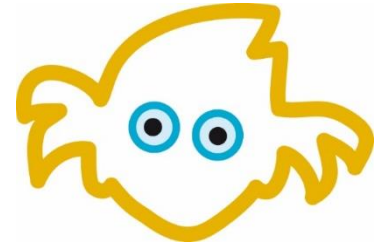
Mål

Bergen kommune ønsker som eier å gi retning for de kommunale barnehagene gjennom målsettingen:

Livsmestring for det 21. århundre – medvirkende barn i lek og læring

Grunnlaget for trivsel, livsglede, mestring og følelse av egenverd legges i tidlig barndom og barnehagen har en sentral plass i dette. Livsmestring handler også om å møte motstand, håndtere utfordringer og være utholdende. Våre barnehager skal kjennetegnes ved at barnet:

- Opplever vennskap og fellesskap
- Erfarer trygghet og tilknytning til personalet
- Opplever spenning og glede i variert lek
- Er aktivt og medskapende i lek og læring
- Bruker sin kreativitet og søker utfordringer i lek og læring
- Blir møtt på sine uttrykk, sin undring og utforskertrang
- Opplever en barndom preget av mangfold, likeverd og respekt
- Utvikler sin språkkompetanse og sin matematiske kompetanse

1.0 Barnehagens innledning

Storetveit barnehage er en kommunal barnehage som har vært i drift siden november 2007. Vi har byens «beste» beliggenhet, med stor naturlekeplass og direkte utgang til Storetveitmarken, som byr på varierte opplevelser og utfordringer året rundt.

Etter å ha driftet først i et midlertidig lokale og senere i et avlastningslokale, flyttet vi høsten 2018 inn i et nytt flott barnehagebygg. Et bygg bygget for å skape en god fysisk ramme rundt barns trygghet, trivsel, lek, utforskning og læring.

Vi er opptatt av å ta i bruk alle de muligheter som ligger i bygget vårt og at hverdagene i barnehagen skal inneholde en god flyt for alle – der hele barnehagen tas i bruk, både inne og ute. I tillegg er Storetveitmarken og alle de flotte turområdene i nærmiljøet viktig å gjøre bruk av, hver dag.

1.1 Struktur og organisering

Barnehagen er bygget og organisert som basebarnehage. For oss betyr dette at vi har en unik mulighet for å skape rammer for barna, som bidrar både til trygghet i det nære, men også økte muligheter for å søke ut og utforske det spennende som ligger utenfor den trygge havnen. Barna gis økte muligheter for å danne relasjoner både til barn som er yngre og til barn som er eldre. Gjennom trygge voksenpersoner som skaper forutsigbarhet, gode rammer og er gode ledere for barnegruppene, ser vi at barna tidlig søker ut, utforsker og danner relasjoner til hverandre. Det bidrar til at barna får oppleve en god balanse mellom mestring og utfordring, som de trenger for å utvikle, lære og trives. Gjennom godt samarbeid mellom personalet, og mellom personalet og foreldre, skapes det et godt utgangspunkt for at barnet og barnegruppene blir møtt der de til enhver tid er i sin utvikling, og støttes videre.

Alle barn har hoved tilhørighet i et større team, med fast personale rundt. Det er personalet rundt teamet, ledet av en pedagogisk leder, som har hovedansvar for at hvert enkelt barn får den oppfølging som det har behov for.

Det er viktig for oss å jobbe meste mulig i mindre grupper og å tilrettelegge for gode gruppedelinger for barna, både innad i teamet og på tvers av teamene, se s.10.

Gjennom året samarbeider vi med Høgskolen på Vestlandet gjennom at vi tar imot barnehagelærerstudenter i praksis. Vi har lærling i barne- og ungdomsarbeiderfaget og vi tar imot kandidater i språk- og arbeidspraksis gjennom Arbeidsinkluderingen til Bergen kommune.

Andre viktige samarbeidspartnere er PPS, Barne- og familiehjelpen og helsestasjonen, barneverntjenesten, ergo- og fysioterapitjenesten og Skyfritt, i tillegg til andre støtte og hjelpetjenester.

Hver måned lager teamene et månedsbrev til foreldre som henger tett sammen med årsplanen. I denne er det et mål å sette ord på den medvirkning og progresjon som skjer på hvert team og i hver gruppe. Hvilke prosjekter barna er engasjerte i og utviklingen på disse, skal komme frem. På slutten av hver uke lages det en liten ukesrapport, der teamet formidler

noe av det som har rørt seg i barnehagehverdagen gjennom uken. Vi legger også ut nyheter på Vigilo.

I tillegg lager hver base sine interne base- og ukeplaner, som bidrar til forutsigbarhet og trygge ansatte som kan være gode ledere for barn og barnegruppene.

Vigilo brukes til digital kommunikasjon mellom barnehage og hjemmet. [Bergen kommune - Vigilo for kommunikasjon mellom hjem, barnehage, SFO og skole.](#)

*Det du tror om meg,
slik du er mot meg,
hvordan du ser på meg,
hva du gjør mot meg,
slik blir jeg.*

M. Jennes i «Tidlig hjelp til bedre samspill» av Henning Rye

1.2 Metodevalg

Det grunnleggende for oss er å jobbe for gode relasjoner i alle ledd, barn – barn, voksen – barn og voksen – voksen. Det er gjennom relasjoner vi mennesker utvikler oss og lærer, og det er gjennom å skape et godt relasjonelt og følelsesmessig klima i barnehagen at vi skaper de beste utviklings- og læringsmuligheter for både barn og voksne. Vi jobber for et støttende og oppbyggende miljø, der personalet tar ansvar for det relasjonelle klima, og alt vi gjør skal vurderes opp mot følgende **hovedmål**:

1. «Vi skal skape et best mulig lærings- og utviklingsmiljø for det enkelte barn og barnegruppen, med vekt på gode relasjoner.»
2. «Barn skal møte et personale som ser dem, og som tar ansvar for at barnet får utviklingsmuligheter og styrker sin selvfølelse i møte.»

I dette arbeidet blir **visjonen vår** en viktig ledestjerne:

Vi ser deg med hjertet

Visjonen skal, sammen med verdiene **varme, ser barnet og inkluderende**, danne grunnlaget for at vi oppfyller profilen vår, **varme relasjoner**, i møte med barna hver dag.

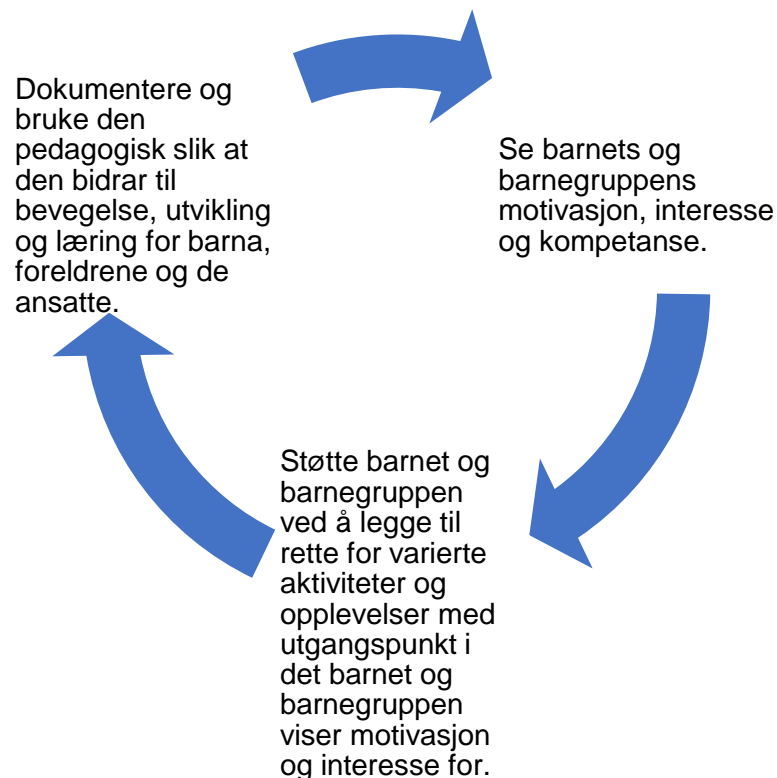
Rammeplanen understreker at barnehagen skal anerkjenne og ivareta barndommens egenverdi og bidra til at alle barn som går i barnehagen får en god barndom preget av trivsel,

vennskap og lek. Den sier videre at alle handlinger og avgjørelser som berører barnet, skal ha barnets beste som grunnleggende hensyn. Dette skal være styrende for vår praksis.

Vi jobber kontinuerlig for å forbedre praksisen vår med det mål å skape et godt læringsmiljø og en god danningsarena for barna. For oss betyr dette at arbeidet må bygge på den spontane og skapende aktiviteten som barna viser gjennom leken sin. Videre er motivasjon sentralt i en læringsprosess, og en viktig motivasjonsfaktor er interesse. Rammeplanen legger føringer for at læringsprosessene i barnehagen skal ivareta et helhetlig syn på barnet og ha gode sammenhenger mellom formell (tilrettelagt) og uformell (spontan) læring. Vi støtter oss på det sosiokulturelle læringssyn (Rammeplanen) som sier at all læring skjer gjennom sosialt samspill, og at barns læring stimuleres av passe vanskelige utfordringer som det får av jevnaldrende og av pedagogen (Vygotsky). Ut fra dette har vi valgt at læringsprosessen hos oss skal ha tre hovedmål:

- Se barnets og barnegruppens motivasjon, interesse og kompetanse.
- Støtte barnet og barnegruppen ved å tilrettelegge varierte aktiviteter og opplevelser med utgangspunkt i det barnet og barnegruppen viser motivasjon og interesse for.
- Dokumentere og bruke den pedagogisk slik at den bidrar til bevegelse, utvikling og læring for barna, foreldrene og de ansatte.

Disse tre hovedmålene inngår i arbeidsformen vår, **prosjektarbeid**, og vi ser det som en sirkulær prosess der alle målene påvirker og er avhengig av hverandre.

Gjennom prosjektarbeid tar vi barns medvirkning og rammeplanen sine føringer om prosessmål og en arbeidsmåte preget av utforskning sammen med barna, på alvor. Gjennom at vi evner å være tett på og lydhør for hva barna formidler, erfarer vi at kvalitet og læringsutbytte for både barna og personale øker. Vi må evne å se hva som er best for barna her og nå, samtidig som vi har fokus på hva de trenger i et lengre perspektiv. Da er det viktig at vi klarer å skape møter som er preget av god samspillende atmosfære, og at barna får mulighet for å være medskaper av den atmosfæren som skal danne rammen rundt hverdagen i barnehagen (Eva Johansson).

Arbeidsmåten vår er prosjektarbeid. Barna skal sikres medvirkning og en utforskende arbeidsmetode skal vektlegges. Med utgangspunkt i dokumentasjon (observasjon, bilde, film o.l.) skal følgende spørsmål stilles i gruppene og i teamet:

- Ligger det potensiale for videre progresjon i det barna allerede er opptatt av å undersøke?
- Kan interessen som finnes i den lille gruppen, smitte over på flere?
- Hvordan kan vi iscenesette slik at flere barn kan bli med?
- Er det mulig å gjøre det på en måte som ivaretar progresjon i utforskningen, og som samtidig skaper møteplasser for flere barn?

"Pedagogisk dokumentasjon" av Mona Nicolaysen

Hverdagssamtalen er samtaler om ulike tema som oppstår spontant i aktiviteter og situasjoner som ikke er planlagt på forhånd. Hverdagssamtalene er uformelle, spontane og viktig for barnas språkutvikling. I en samtale skjer en språklig samhandling der to eller flere deltar og der deltagerne har samme sanselige eller mentale fokus og de snakker sammen om det de ser, hører, berører, føler eller tenker på. Når barna snakker med andre, må de finne ord som dekker det de vil formidle og de må formulere innholdet slik at andre forstår, og en må holde felles fokus sammen med andre. Erfaring med å sette ord på det man ser og hører i "her og nå" situasjonen og etter hvert det en tenker på, er en viktig del av barnas språklæring. Forskere fremhever samtalene i barnehagen som den mest grunnleggende læringsaktiviteten. Barnet er avhengig av å skaffe seg et stort og variert ordforråd og god begrepskunnskap i førskolealderen (Liv Gjems 2009). I Storetveit skal barna møte voksne som er oppmerksomme og lyttende, bruker åpne spørsmål, gir barna tid og organiserer hverdagen slik at det blir mye rom for samtale mellom barn og voksne og mellom barna. Vi skal være engasjerte voksne som er tilstede i samtale og samhandling med barna gjennom hele barnehagedagen, i lek, aktiviteter og hverdagssituasjoner.

Hverdagssituasjonene eller "her og nå situasjonene" er alle de små og store voksenstyrte aktivitetene gjennom barnehagedagen, som bringesituasjonen om morgenen, måltider, ro og hvile, stellesituasjonene, garderobe og hentesituasjonen. Alle disse situasjonene er situasjoner som barna og voksne bruker mye tid på i løpet av dagen og er situasjoner som er viktig for barna sin trivsel, læring og utvikling. Situasjonene er unike muligheter for samspill mellom barn og voksen og barna seg imellom. Tilrettelegging for gode og forutsigbare hverdagssituasjoner gir mange muligheter. May Britt Drugli (Gode rutinesituasjoner 2018) fremhever tre sentrale elementer i samspillet som fremmer barns utvikling:

- **God organisering** som gir barna forutsigbarhet som igjen gir dem trygghet. Dette skaper også økte muligheter for mestring gjennom at barna vet hva som skal skje og hva de skal gjøre. Forskning viser at et personale som har kontroll og er i forkant gir mer tid til samspill med barna og til å støtte opp under barns samspill med hverandre. Vi jobber derfor for å være proaktive voksne.
- **Gode relasjoner** gjennom at personalet er nærværende, lyttende, oppmerksomme, mottakelige for barnas behov, uttrykk, initiativ og gjennom at de forsøker å forstå barna. Kommunikasjonsmønstre mellom barn og voksne som er romslige og åpne for barnas tanker, følelser og handlinger - en relasjon mellom to subjekter (Berit Bae - "romslige samspillmønstre"). Personalet bruker et rikt språk og språket knyttes til det som skjer "her og nå". Aktiv bruk av åpne spørsmål, utvide barnas handlinger og ytringer, dialogpreg og turtaking og barna støttes i å være språklig aktive med hverandre.
- **God støtte til læring og språklig utvikling** gjennom å støtte opp under og utnytte det som skjer "her og nå". Barna trenger, ifølge Thomas Nordahl (2014), voksne

som stimulerer og støtter barna i alle hverdagslige aktiviteter gjennom hele dagen. Det er dette barn profitterer mest på og det vi skal ha fokus på hos oss.

I Storetveit barnehage skal mulighetene hverdags situasjonene gir for å skape kontakt, samspill, læring og utvikling løftes frem og benyttes til barns beste. Dette fordrer at vi jobber i mindre grupper i de ulike situasjonene gjennom barnehagedagen.

Arbeid i mindre grupper. Vi vektlegger arbeid i mindre grupper gjennom barnehagehverdagen. Forskning viser at gjennom arbeid i mindre grupper øker interaksjonen mellom deltagerne og det tilrettelegges for økt læring, språklig og sosialt. Barnas medvirkning økes, det inkluderende fellesskapet i barnehagen styrkes og barna får mulighet til å danne flere vennskapsbånd både i og på tvers av team. Med bakgrunn i dette jobber vi for en god deling der både base-, team- og gruppetilhørighet er viktige elementer for å skape en helhetlig og utbytterik barnehagehverdag, der alle skal føle tilhørighet i barnehagen som helhet. Dette skjer i lek og i hverdags situasjoner, og skal sikre at hvert barn blir sett og at vi sikrer at alle blir inkludert og opplever tilhørighet.

Rammeplanen sier at vi skal støtte og ta hensyn til det enkelte barn, samtidig som vi ivaretar hensynet til fellesskapet. Gjentatte møter gjør det mulig å bygge vennskapsbånd. Dette ivaretar vi gjennom arbeid i mindre grupper, som gjør alt mer oversiktlig for barna. Her ønsker vi å skape en opplevelse av et felles "vi". Å oppleve at vi kan ha det morsomt sammen, og at samværet er preget av humor og glede.

ICDP er den grunnleggende arbeidsformen vår, for å skape, opprettholde og videreutvikle den pedagogiske relasjonskompetansen vår, for å kunne møte barna der de er til enhver tid og støtte dem videre. ICDP er beskrevet i kapitlet om "Pedagogisk relasjonskompetanse", s. 41.

Trygghetssirkelen skal hjelpe oss med å sikre en trygg tilknytning for alle barn, se s. 41.

Lek skal være barnas hovedaktivitet i barnehagen. Det er livsviktig for barn å få leke. For at leken skal ha et hovedfokus må personalet ha kunnskap og ferdigheter om barns lek. De må bruke kompetansen sin gjennom aktiv deltagelse i, observasjon og tilrettelegging av leken. Når vi observerer barna i lek, blir vi kjent med det barna er opptatt av, men også enkeltbarnets kompetanse. Denne kunnskapen gir informasjon om hva barnet og barna trenger av støtte og oppmuntring, samtidig som den danner utgangspunkt for voksen initierte aktiviteter. Dette i tråd med læringssirkelen vår, der barns medvirkning har en sentral rolle.

Leken kan "leses" og vi vet at barnet går gjennom ulike faser i leken. Personalet må jobbe aktivt for å lese barnas lek, skape tid og rom for de ulike fasene i leken og ha fokus på hvilket lekemiljø (fysisk og psykisk) det tilrettelegges for. Terje Melaas skriver om hvordan å støtte barn i å starte, verne og videreutvikle lek. Han understreker betydningen av at personalet må ha et blikk for lek, der personalet er tett på leken og observerer og reflekterer over barns lekerabling, lekerutiner, leketemaer samt hvordan det fysiske miljøet skapes og tilrettelegges til det beste for leken og barnas lekelyst!

Barna eier leken, samtidig er de avhengig av oss voksne som tilretteleggere og deltagere for å sikre at leken blir god for alle barn. Med bakgrunn i dette blir leken en metode for å sikre gode vilkår for alle barna i barnehagen. Alt vi gjør i barnehagen skal være basert på lek.

1.3 Kjerneverdier

«Verdiene gir retning for det pedagogiske arbeidet og samhandlingen med barn og foresatte.»

1.3.1 Ser barnet

«Vi ser det enkelte barns egenverdi. Barnet gis gode betingelser for læring og utvikling basert på vår anerkjennende væremåte.»

For oss betyr dette at vi:

- Er tilstedeværende, lydhøre voksne som ser og som justerer oss til barnet.
- Sikrer at barnet opparbeider en trygg tilknytning til flere voksne.
- Sikrer at barnet blir sett og opplever seg som viktig for fellesskapet, akkurat slik det er.

1.3.2 Varme

«Vi gir barnet omsorg og trygghet. I møte med barn skal vår hjertevarme gi næring og vekstmulighet.»

For oss betyr dette at:

- Vi ser barn og voksne som setter pris på hverandre, og viser dette verbalt og non-verbalt. De voksne er aktivt tilstede med hele seg og deler smil og glede.
- Barna medvirker og er i et miljø der de får utforske, leke, lære og oppleve livsglede, skaperglede og mestring sammen med andre. Dette i tråd med kriterier for en samspillende atmosfære.
- Vi, sammen med foreldre, skaper et miljø der barn opplever trygghet og kan være seg selv.

1.3.3 Inkluderende

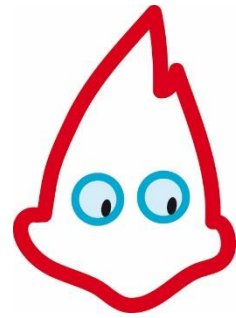
«Vi skaper gode relasjoner, der alle barn blir sett og bekreftet. Det enkelte barn skal oppleve gleden av å tilhøre små og store fellesskap.»

For oss betyr dette at vi:

- Voksne tar ansvar for at alle barna får inngå i gode lekefellesskap og utvikler lekerutiner.
- Har varme relasjoner og at alle barna opplever seg selv og andre som betydningsfull for fellesskapet.
- Er voksne som aktivt legger til rette for utvikling av vennskap og sosialt fellesskap.

Tiden er vårt viktigste materiale. Det har alltid størst verdi for barnet at du tar deg tid.

Samarbeid til barnets beste – Line Melvold m.fl

2.0 Livsmestring for det 21. århundre

– medvirkende barn i lek og læring

2.1 Tilknytning

Mål: Hvert barn har en trygg tilknytning til flere voksne.

Kjennetegn på måloppnåelse:

- Alle barn har flere voksne rundt seg som er nær, kjent og som gir omsorg og representerer trygghet for barnet.
- Alle i personale kjenner alle barna sitt navn og er bevisst på verdiene i gode møter mellom barn og ansatte (møte blikket, lytte til og romme barnet). (Samarbeid til barnets beste – Line Melvold m.fl)
- Personalet ser, forstår og gleder / fryder seg sammen med barnet (Jf. Trygghetssirkelen).
- Personalet er tilstede i øyeblikket sammen med barna.
- Personalet inkluderer barnet i felleskap med andre barn.
- Personalet er kloke og gode voksne for alle barn i alle aldre.
- Barn er forskjellige og kan ha ulike behov. Personalet kan være sammen med alle barn.
- Trygghetssirkelen og ICDP styrer handlingene til personalet og hver enkelt ansatt jobber med å videreutvikle sin egen pedagogiske relasjonskompetanse.

Alltid: vær STØRRE, STERKERE, KLOKERE og GOD.

Når det er mulig: følg barnets behov

Når det er nødvendig: ta tak/ledelse

Se barnet innefra - Ida Brandtzæg mfl.

Når jeg møter et barn, så møter jeg et menneske.

Anne-Cath Vestly – Barns trivsel – voksne ansvar -UDIR

På stellerrommet

Tre ettåringer er på stellerrommet sammen og skal til å bytte bleie. Det står mange pottes på gulvet og det ene barnet setter seg smilende ned på den ene. De to andre barna ser hva som skjer og begynner å flytte på de andre pottene. Ikke lenge etter sitter alle tre ned mens de ler og ser på hverandre. Alle har klærne på men er like fornøyde og begynner etter hvert å bytte potte seg imellom. Det går flere minutter og den voksne får blankt avslag når han spør om vi skal skifte bleiene. Litt etter litt kommer vi oss videre, får byttet bleiene og er klare til å gå ut og fortsette dagen.

Fellesskap

Det er sovetid og de fleste av barna ligger ute i vognene sine. Inne i gangen sitter en voksen med en gitar sammen med noen få barn. De synger og spiller og det høres gjennom hele lokalet. Flere og flere barn står opp og beveger seg sakte men sikkert mot gangen. De samler seg tett på musikken og det synges sang på sang. De som vil får være med å klimpre på strengene og det tar ikke lang tid før de alle er lys våken. Etter en stund har den lille gruppen forvandlet seg til en stor og alle er klare til å fortsette dagen.

Bli kjent

Vi sitter ved bordet, og skal til å spise lunsj. Gruppen er delt i to, og noen av de nye som skal begynne på teamet sitter samlet ved ett bord. Ett av de «gamle» barna er veldig nysgjerrig og går bort til bordet med de nye, bøyer seg litt ned, ser på de nye barna, sier «hvem er du», og følger det opp med å klappe seg på magen og si navnet sitt.

«Vi skaper gode relasjoner, der alle barn blir sett og bekreftet. Det enkelte barn skal oppleve gleden av å tilhøre små og store fellesskap» (Årsplanen 23-24).

Oppdrag

“Vi har fått et oppdrag”. Spente barn legger ordene i fra seg, fester blikket, og lar ørene fokusere på det neste som skal sies. “Det blåser fryktelig mye, og barnehagen står i fare for å miste leker til vinden. Ingunn er kommet en liten tur på besøk og viss vi ikke handler raskt kan det være at Ingunn tar med seg noen leker videre på reisen sin”. “Det må vi stoppe!”, roper et av barna. “Ja! Vi må jo ha leker i barnehagen”, roper et annet. “Det er nettopp derfor vi har spørsmål om vi kan gjennomføre dette viktige oppdraget, å gå ut og redde alle lekene før vinden blir så sterk at vi ikke kan gå ut lenger”. Barna er ivrige og tar oppdraget på strak arm. Ivrig kler vi oss i varme og vannresistente klær og tusler samlet ut for å sikre at vi ikke blir noen spader og bøtter fattigere. *Hvert enkelt barn skal kunne erfare at det selv og andre er betydningsfull for fellesskapet og å være i positivt samspill med barn og personale. (Årsplanen 2023 – 2024)*

2.2 Lek

"Det viktigste er å få leke" er tittelen på Margretha Öhman sin bok. I Storetveit skal det viktigste i barnehagehverdagen være å legge til rette for at alle barn kan inngå i lek sammen med andre barn. Personalet sin hovedoppgave er å være tilgjengelig, støttende og deltagende i barnas lek, slik at vi sikrer at alle barn opplever seg selv og andre inkludert og betydningsfull for fellesskapet. I leken får barna rom til å ta i bruk sin fantasi, kreative tenkning og skaperglede, og å få oppleve glede, humor, spenning og engasjement - alene og sammen med andre i leken. (Rammeplan 2017 og Sammen for kvalitet – lek og læring 2016).

- Mål:** Barna skal få tid og rom til å starte, verne og videreutvikle lek sammen med andre.
Barna skal oppleve livsglede, mestring og følelse av egenverdi sammen med andre i leken.

Vi legger til rette for at leken blir barnas viktigste del av dagen i barnehagen, inne og ute.

Alle barn skal etablere lekerutiner og være omgitt av lekekloke ansatte.

Kjennetegn på måloppnåelse:

- Personalet organiserer dagen slik at tid og ro til lek og samspill sammen med barna og mellom barna, er det viktigste.
- Det skapes gode møteplasser inne, ute og på tur som gir barna muligheter for undring, utforskning og å ta i bruk sin fantasi, kreative tenkning og skaperglede, sammen med andre.
- Vi har et lekemiljø inne, ute og på tur der barna kan få oppleve glede, humor, spenning og engasjement gjennom leken – alene og sammen med andre.
- Vi tilrettelegger for rike lekemiljøer som virker inkluderende og ser på dette som en dynamisk prosess der vi hele tiden tar utgangspunkt i det barna viser interesse for.
- Personalet skal være tilgjengelig fysisk og psykisk for barn i lek, inne og ute.
- Personalet befinner seg der barns lek oppstår, på gulvet eller i sandkassen. De har et lekende nærvær til barns lek og jobber med sin egen lekeklokskap.
- Alle barn får støtte til å inngå i lekefellesskap og får mulighet til å etablere lekerutiner og videreutvikle disse sammen med andre.
- Personalet observerer og ser hva barna forteller at de trenger i leken sin, og handler deretter.
- Personalet legger til rette for at barna kan inngå i dyp lek og bli bergtatt av lange lekeprosjekter (Lekekurven).
- Vi har få overgangssituasjoner.
- Personale som har og videreutvikler kunnskap og ferdigheter om barns lek og bruker kompetansen sin gjennom deltagelse, observasjon og tilrettelegging i tråd med teorien i "Blikk for lek" og "Lekelyst - med rom for innelek".

Lek er en naturlig arena for trening av demokratiske spilleregler, hvor det å tolke budskap er nødvendig når vi forhandler om hverandres perspektiver.

"Blikk for lek" Terje Melaas

Livsglede, mestring og følelse av egenverdi er utvilsomt blant stikkordene som fremhever hva som er aller viktigst for barn i barnehagen.

"Ja, vi elsker livsgleden i leken" Terje Melaas Barnehagefolk nr 1, 2017

Tumle, åpne/lukke, sanse, trille, helle, tømme, stable/rase, musisere, frakte/flytte, late som, rollelek, bygg, konstruksjon.

Lekelyst av Trude Brendeland

Lek

4-5 ett og toåringer oppholder seg på nedsiden av svømmehallen ved den nye lekekonstruksjonen som er der. Noen bygger med klosser mens andre holder på i butikken. Noen av dem setter seg ned på «bussen» med de påmonterte setene som også står der. De begynner å lage motorlyder og den voksne setter seg ned ved siden av. Flere barn kommer til og alle setene fylles opp. «Bæ-bu» ropes det og har blitt gjort om til brannbil. Det lages mye ule lyder og vi kjører rundt lenge før leken løser seg opp og forflytter seg andre steder.

Vi har et lekemiljø inne, ute og på tur der barna kan få oppleve glede, humor, spenning og engasjement gjennom leken – alene og sammen med andre. (Årsplanen 23-24)

Er trollet her?

Vi er på marken og noen av barna beveger seg i retning av skogen. «Er trollet her?» spør det ene barnet. Barna og den voksne stirrer undrende på hverandre. «Skal vi bevege oss lengre inn i skogen for å se?» spør den voksne. Barna nikker forsiktig. Sammen lister barn og voksen seg forsiktig inn i trollskogen. En anspent gjeng med årvåkne øyne på utkikk etter troll, lister seg lengre og lengre inn i skogen. Et av barna finner en papp kopp i gresset. Alle stiller seg rundt koppen, og etter en kvikk diskusjon finner vi ut at dette må være trollet som har drukket kaffe og forsøplet i naturen. «Det er ikke bra» konstaterer et av barna. Vi beveger oss videre og finner både sjokolade papir, tørkepapir, plast kniver og poser. Barna plukker ivrig opp etter trollet. Et av barna foreslår når at når vi finner trollet, så må vi fortelle han at han ikke kan kaste søppel i skogen. Barna får øye på et lite trehus inn i skogen. Det må da være trollet sitt hus! Vi lister oss nærmere og nærmere. Spenningen stiger og stiger helt til den nesten blir litt for høy. Vi stopper opp, ser på trollhuset og bestemmer for at vi har beveget oss nærmere nok. Vi sitter litt på utkikk etter trollet, og når han ikke dukker opp, beveger vi oss heller tilbake for å kaste alt søppelet vi har funnet. «Vi kan si det til trollet en gang» sier et barn. Så neste gang vi ser trollet skal vi fortelle han at man ikke kan kaste søppel i naturen.

Her er det undrende og utforskende barn som søker en voksen i leken. Leken/undringen er styrt av barnas interesser. Jeg opplever at barna trenger en god støttespiller i leken og utforskningen her. Leken som foregår her nå er veldig spennende og nesten litt skummel. Da er det godt å ha en trygg voksen på laget.

Det brenner, det brenner!

«Sirenene uler høyt fra musikkanlegget. Dramatiske lyder fra brannbiler uler utover hele barnehagen. «Det brenner, det brenner! Kommer det fra et av barna. Vi drar med oss brannslangen ut og gjør oss klar. Alle barna har hver sin brannhjelme på. En etter en spyler de over alt. Det er så høyt trykk at de så vidt klarer å holde slangen. Det brenner i vinduer og busker, på taket til skolen, på rutsjebanen og i amfiet. Det er som om brannene aldri slukker.»

I Storetveit skal det viktigste i barnehagehverdagen være å legge til rette for at alle barn kan inngå i lek sammen med andre barn. Personalet sin hovedoppgave er å være tilgjengelig, støttende og deltagende i barnas lek, slik at vi sikrer at alle barn opplever seg selv og andre inkludert og betydningsfull for fellesskapet. Årsplanen

Møteplasser

«Det er oppvåkningstid og barna står opp en etter en. Noen av barna har sovetid og må bli vekket av den voksne. Et av barna legger seg ned på en matte og det ser ut som det trenger litt mer hvile. Men plutselig løfter barnet på kroppen igjen og roper ut «tiger». Barnet peker og er på beina igjen med en gang. I kroken er alle lekedyrene vi har stilt opp inne i et slags hus, og det er både tigrer, løver, apekatter, krokodiller og flere andre dyr. Barnet er tilsynelatende ikke noe trøtt lenger og leken settes i gang umiddelbart. Flere barn våkner opp og alle er like engasjerte i denne leken.

Det skapes gode møteplasser inne, ute og på tur som gir barna muligheter for undring, utforskning, og å ta i bruk sin fantasi, kreative tenkning og skaperglede, sammen med andre. (Årsplanen 23-24)

Livsglede, mestring og følelsen av egenverdi sammen med andre

Tre ettåring kryper i full fart bortover gulvet i gangen etter at vi er ferdige med å skifte bleier. Et av barna svinger inn til siden og beveger seg inn i hulen som er under trappen. Barnet begynner å rope og lager høye lyder som høres godt med alt ekkoet som er der. De to andre barna oppfatter dette og beveger seg mot samme sted. De møtes alle tre ved inngangen til hulen og snart er de alle inne under trappen. Noen strekker seg opp og står langs veggen, mens det alltid lages lyder og dunkes i veggene. Vi blir værende der en god stund før vi er ferdige og etter hvert klare til å gå ut.

Barna skal oppleve livsglede, mestring og følelse av egenverdi sammen med andre i leken. (Årsplanen 23-24)

Matlagingslek i lekekiosken

To år gamle barn var dypt engasjert i en lek på uteområdet, hvor de skulle lage kattermat i lekekiosken. Leken ble satt i gang av et eldre søsken (A), som viste de yngre barna hvordan de kunne bruke materialene som var tilgjengelig: sandkakeformer, sand, jord, vann, bøtter, spader, pinner, blader og noen plankebiter.

A begynte leken ved å samle noen sandkakeformer og fylle dem med sand. Hen ropte: "Vi lager kattermat!" og begynte å late som om hen lagde mat til en lekekiosk. De andre barna ble nysgjerrige og kom til etter hvert.

A fylte en bøtte med sand og sa: "jeg lager kattermat til katterusene!"

B kom bort og tok en spade og sa: "Jeg også!"

C plukket opp en pinne og sa: "Jeg rører!"

D kom bort og observerte de andre barna, gikk vekk, kom tilbake, gikk vekk og kom tilbake med noen blader og spurte: "Hva gjør dere?"

A svarte: "Det er kattermat. Vi lager kattermat."

Det oppstod så uenigheter om oppgavene:

D prøvde å ta pinnen fra C og sa: "Jeg vil også!"

C holdt fast i pinnen og svarte: "Nei, jeg rører!"

Dette førte til en liten konflikt hvor begge barna ble frustrerte. A, som var litt eldre, prøvde å megle:

A sa: "D, kan du pynte med bladene?"

D så litt skuffet ut, men begynte å samle flere blader og pinner til pynt.

Gradvis begynte barna å finne sine roller i leken:

C rørte i bøtten med pinnen.

B fylte sandkakeformene og satte dem "til baking".

D samlet blader og pinner for å pynte "kattermaten" etterpå.

Her har vi sett hvordan også små barn utvikler viktige sosiale ferdigheter som kommunikasjon, samarbeid og problemløsning. Gjennom leken lærte de å forhandle og finne kompromisser, selv om det oppstod små konflikter underveis. Over tid vil slike samspillsituasjoner i lek hjelpe barna å etablere rutiner i leken, noe som hjelper dem med å forstå rollefordeling og samarbeide bedre. Dette gjør også at de enklere og raskere kan komme i lek senere og utvikle leken videre.

2.3 Læring

Mål: Støtte barnet sin nysgjerrighet, kreativitet og vitebegjær og gi utfordringer med utgangspunkt i barnet sine interesser, kunnskaper og ferdigheter.

Bidra til lærende prosesser slik at barna utvikler ny kunnskap i samhandling med andre.

Kjennetegn på måloppnåelse:

- Det er et godt følelsesmessig klima i barnehagen og i barnegruppen preget av lydhørhet, nærhet og rom for utprøving.
- Det jobbes prosjektorientert med utgangspunkt i barnas interesser i alle barnegruppene og på alle team.
- Personalet ser og støtter barna i den betydningen de har for hverandres læring.
- Pedagogisk dokumentasjon benyttes for å skape utvikling, bevegelse og progresjon.
- Medvirkning og utforskning er det viktigste i læringsarbeidet.
- Vi tar oss god tid til å snakke med barna om det de ser, hører, kjenner og lukter, og vi stiller åpne spørsmål.
- Vi bruker naturen som læringsarena.

I prosjektarbeid har barns nysgjerrighet og medvirkning en sentral plass, og barns lyst til å undersøke og utforske skal ha betydning for pedagogisk valg.

"Pedagogisk dokumentasjon" Mona Nicolaysen

Å forholde seg til andre er kanskje det mest vesentlige et barn lærer i barndommen.

Trygghet og utforskning i fellesskap

"Kan du hjelpe meg opp?" spør en liten gutt. Han vil opp i den store dissen. Jeg oppfordrer først til å prøve litt selv. Guttene er stor nok til å klatre opp på egenhånd, og trenger bare litt øving for å få det til. "Nei, jeg får ikke til", sier gutten til meg da. "Jeg kan vise deg!". Roper en annen gutt. Han klatrer opp i dissens mens den andre gutten ser på. "Sånn!". Men den lille gutten vil fortsatt ikke prøve. Jeg holder litt igjen til jeg føler meg helt sikker på at det handler om at han ikke får det til og ikke at han er redd for å gi det et forsøk. Den andre gutten viser igjen. Denne gangen tar han seg litt bedre tid, og viser hvor han holder tak på dissens og hvor han setter foten. Så roper noen på meg, og jeg snur meg med ryggen til i noen få minutter for å svare på et spørsmål. Jeg står fortsatt tett på guttene og kan høre at den ene jobber hardt med å vise den andre hvordan han skal komme seg opp. I det jeg snur meg de få minuttene etterpå, er de begge kommet på dissens. "Se, jeg er her!", roper den første lille gutten. "Jeg hjalp han opp!", roper den andre. Så dissers de og lager så stor fart som de evner å lage.

Barnehagen skal være et sted der barna opplever trygghet og utforskning i fellesskap og vennskap med andre. Årsplanen 2023 - 2024

Dino prosjekt

Vi skal på tur til VilVite og se på dinosaurerne» barna gleder seg mye til å dra. Vi har mange ivrige dinosaur eksperter på gruppe 2, kunnskap de har om de kjempe øglene er enorm. Når vi kom tilbake fra turen hvor vi så på Dinoshowet og laget dinosaurer med plastelina blir vi enda mer inspirert og hver gang jeg snakker med barna vokser det flere ideer de har lyst å gjennomføre. Uken etter setter vi oss i gang. Vi henter den største arket vi kan finne i barnehagen, vi sprer maling over, alle barn på gruppen henter pensler og maler ekte solnedgang, når den blir helt tørr skal vi klistre dinosaurerne på. Barna gleder seg hver gang til gruppe tid fordi vi har noe i felles å gjøre. Denne gangen fargelegger vi dinosaurer og øver å klippe. Barna sitter rundt bordet og jobber så godt de kan, vi merker at de gir seg ikke opp før de faktisk får klippet alle dinosaurerne. Neste gang kommer det noe ivrige barn fra andre grupper som har lyst å være med på Dino prosessen, da får de beskjed om å løpe ut og hente store steiner som vi skal male på og lage til en vulkan. I dette tidspunktet barna blir enda mer nysgjerrige siden det tar lengre tid å tørke steinene. Men vi kjeder oss ikke innimellom fordi vi må ha planter i Dinolandet vårt, da er det best å dra på tur. Vi finner mange fine planter og blader i naturen som vi kan klistre på arket med solnedgangen og dinosaurerne. Dette klarer vi rett etter turen. Tiden går så fort og endelig kommer vi til den dagen hvor vi kan endelig bygge Dinolandet. Barna løper rundt og henter alle tingene vi har laget sammen, vi setter lys rundt vulkanen, henger plakaten, henter tepper, steiner, dinosaurfigurer. Også til slutt hører jeg fra barn på andre rommet «OJ KOM OG SE». Vi tar den siste touch og henger opp ulike dinosaurer på døren.

I Sammen for kvalitet – Lek og læring, Kvalitetsutviklingsplan for kommunale barnehager i Bergen 2018–2021 kan vi lese: *I arbeidet med å tilrettelegge et godt leke og læringsmiljø for barn, må det synlige og det usynlige miljøet ses i sammenheng. Med synlig miljø menes det konkrete fysiske miljøet ute og inne slik som bygning, møblering, plassering av leker og materiell. Med usynlig miljø menes de relasjonelle og kulturelle forholdene som har betydning for barnas trivsel, lek og læring.*

Skumsikaden

En dag vi er ute i vår levende frøbank oppdager vi noe skum på et blad. «Oi, hva er dette for noe», sier den voksne. Barna kommer nærmere og vi studerer det. «Det kommer fra et innsekt», sier den voksne. Flere av barna har sett dette skummet i småkrypboken vår fra før, nå må vi studere det nærmere. Vi finner frem vår digitale lupe og plasserer det oppå skummet. Vi kan nå se at skummet er laget av mange, mange bitte små bobler, og plutselig kan vi også se et lite innsekt som kryper inni skummet. Det er skumsikaden. Vi kan se både kroppen og øynene tydelig nå. Så spennende!

Nysgjerrighet, kreativitet og vitebegjær

«Kom igjen sier den voksne til fire gutter, nå skal vi bruke krittene til å tegne en diger dinosaur. Entusiasmen til guttene stiger, Dinosaurer er noe som står høyt i kurs hos flere. Disse litt mytiske, enorme skapningene fra en svunnen tid, med lange hals, sleggehaler, horn og sylskarpe tenner setter fantasien i gang hos mange. Og om noen av oss voksne lurer på hva dinosaurene heter, så kan vi bare spørre barna, for de har stålkontroll på hvilken dinosaur som heter hva, de spiser kjøtt eller planter, hvilken familie de hører til, om de bor på land eller er en havøgle, og hvordan de kan angripe eller forsvare seg. «Hvilken dinosaur skal vi tegne?» Spør den voksne, og barna svarer unisont «T-REX!!!». Sjefen over alle dinosaurer. Men det å tegne med kritt, spesielt noe så viktig som en stor dinosaur krever samarbeid. Den voksne blir utpekt som arbeider, mens fire små ingeniører leder den voksne kyndig gjennom hvordan T-Rexen må se ut. Etter hvert som dinosaurer kommer til live på asfalten, kommer det også flere nysgjerrige barn bort, og de er til slutt en helg gjeng som pynter på dinosaurer med steiner, farger og blader.»

Mål: Støtte barnet sin nysgjerrighet, kreativitet og vitebegjær og gi utfordringer med utgangspunkt i barnet sine interesser, kunnskaper og ferdigheter. Bidra til lærende prosesser slik at barna utvikler ny kunnskap i samhandling med andre (Årsplanen punkt 2.3 om Læring)

2.4 Barns medvirkning

Mål: Å anerkjenne barnet som subjekt og legge til rette for at alle barn får erfare å få innflytelse på det som skjer i barnehagen.

Kjennetegn på måloppnåelse:

- Personalet jobber for barns medvirkning gjennom å følge Berit Bae sin beskrivelse i "Barns rett til medvirkning - fallgruver og muligheter" 2009:
 - Følge opp barns initiativ
 - Møte barna med følelsesmessig nærvær og uttrykksfullhet
 - Støtte barns lekenhet
 - Være i stand til å endre perspektiv og til å se ting fra barnas synsvinkelDette gjennom en relasjon preget av lyttende samspillsmåter som inkluderer fokusert oppmerksomhet, forsøk på å forstå og velvillig fortolkning. Prosessene kjennetegnes av bevegelighet og skifte av posisjon som betyr at hverken pedagogen eller barnet låses i visse mønstre.
- Personalets arbeid bidrar til at hvert enkelt barn får erfare at det blir tatt på alvor og har virkning inn i fellesskapet. Dette gjennom at de får støtte i å uttrykke seg, bli synlige og ha en virkning i det sosiale fellesskapet. Barna skal få rom - både fysisk og psykisk - for å uttrykke seg og handle sammen med andre (Bae 2006).
- Personalet skal være god på å tolke hele barnets kommunikasjon - verbal, kroppslig, lyder, mimikk, gester og følelsesmessige uttrykk, slik at barn i alle aldre og med ulike forutsetninger, sikres medvirkning.

- Personalet baserer sin planlegging, sine valg og sitt engasjement på enkeltbarnets og barnegruppens forutsetninger, initiativ og interesse.
- Personalet observerer, er tett på og følger opp alle barns ulike uttrykk og behov.

Gjennom å jobbe for et miljø der alle, både barn og personale har like stor verdi, legger vi et godt grunnlag for å jobbe for barns medvirkning. I et demokratisk samfunn har alle like stor rett til å si det de mener, rett til å være uenig med andre og lære at andre kan være uenig med dem. Men vi har ikke rett til alltid å ha rett og heller ikke alltid få det på vår måte. Det handler om å lære seg å fungere sammen med mange andre mennesker og det handler om å lære at man har mulighet til å påvirke sitt eget og andres liv gjennom aktiv deltagelse (Kari Pape 2006).

«En demokratisk væremåte handler om å skape mening i felleskap med andre» (Berit Bae)

Alle barn skal kunne oppleve demokratisk deltagelse ved å bidra og medvirke til barnehagens innhold, uavhengig av kommunikasjonsferdigheter og språklige ferdigheter. (Rammeplanen 2017)

Vi må ta ansvar for barnehagemiljøer der barna kan tenke selv, tenke sammen, gjøre selv, gjøre sammen – kan klare selv, klare sammen. Der barn kan gripe for å begripe – erfare at de kan bære sin egen bagasje. (Barn er budbringere av Line Melvold m.fl)

Rumpeakebrett går fort

“Akematte eller rumpeakebrett?”. Jeg ser ned på en tenkende jente og en undrende gutt som ikke helt klarer å bestemme seg. De ser seg rundt etter andre barn kan det se ut som. Kanskje trenger de å se hva de andre aker på? Det kan jo være at det kan hjelpe dem å ta en avgjørelse. “Jeg vet ikke, går de fort?”, spør jenten. “Rumpeakebrett går fortest så den vil jeg ha!”, roper gutten. Det virker som det nye innspillet som omhandler fart har hjulpet gutten å ta en avgjørelse. Men de skal ake sammen, så han venter pent på jenten. “Men da vil jeg også ha rumpeakebrett”, sier hun. Men det er ingen flere rumpeakebrett å finne rundt oss. “Matten er for stor”, sier jenten. “Vi har ikke noe annet akkurat nå”, blir jeg nødt til å svare i mangel på rumpeakebrett. “Men vi kan jo ake sammen på matten”, kommer det plutselig fra gutten. Og det var jo en kjempeidé. Så vi setter oss samlet på matten og renner ned. Sekunder etter at vi er ankommet bunnen så kommer det fra et snødekt ansikt; “en gang til!”.

Kroppsspråk

Vi har samling om morgenen og barn og voksne sitter i en stor ring. Vi har allerede sunget noen sanger da noen av barna plutselig vrir kroppen sin og legger seg flat på bakken. Det er et tydelig signal på hva de vil, og resten av barna blir med. Alle ligger tett i tett på bakken og vi begynner å synge på «Bjørnen sover». «Roar!» ropes det når bjørnene våkner og lages høye lyder. «Igen» sier flere av barna, og alle legger seg ned igjen. Etter tre gjennomføringer med like mye innleving er barna fornøyde og vi deler oss etter hvert inn i grupper og fortsetter dagen.

Bøker som kan gi felles referanseramme

Vulkaner er spennende. Vi har en bok om dette i barnehagen. Der kan vi lese om hva en vulkan er og hvordan den funker. I leken blir bakken til lava som vi må passe oss for. I sandkassen lager vi vulkaner som det fosser lava ut av.

Vi tar utgangspunkt i barnas interesser når vi velger bøker. Vi velger bøker som kan gi felles referanseramme og bidra til utvikling av lek (Årsplan 2023-2024).

Vårtegn

«Se, se, SE», roper et barn. Jeg snur meg og møter et barn som tydelig er opprømt. Barnet strekker armen ut og viser frem en lekepanne han holder i hånden. Oppi der ligger det flere meitemarker.

Vi har hatt barnemøte tidligere på morgningen denne mandagen og da har vi snakket om våren. Vi har byttet bilder på dagtavlen. Det er ikke lenger februar og vinter, men mars og vår. Barna vet allerede mye om våren som årstid og de deler kunnskap og erfaringene sine med hverandre.

Tolke hele barnet sin kommunikasjon

Vi er på badet og skal skifte bleie. Det er tre barn på stellebordet og alle plukket med seg et dyr fra dyrekassen før vi gikk. Mens vi skifter bleie, spør et av barna om hva sjiraffen sier. Godt spørsmål svarer den voksne. Da må vi kanskje prøve å finne ut av hvilke dyrelyder vi kan. "Sier den mø?" spør den voksne. «Nei» smiler barna. «Bæ?» Nei svarer barna. Ihihih? Roah? Nei kommer det igjen fra barna. Slik holder vi på til vi ikke kommer på flere dyrelyder. Nå har alle fått ny bleie og vi kjører ned stellebordet. «Sjiraffen i afrika» sier et av barna. Ja, den bor i afrika, svarer den voksne. «Synge?» spør barnet videre. «Ja det var en god ide, der er det jo et vers om sjiraffen. Kanskje vi får høre hva den sier, sier den voksne.» De løper inn på basen inn på basen, finner frem sangen og får alle barna med på en dyredansefest.

2.5 Vennskap og felleskap

Vennskap handler om kvalitet i livet til et barn, og det har en viktig rolle i å fremme kommunikasjon, følelsen av tilknytning og identitet. Barnehagen skal være et sted der barna opplever trygghet og utforskning i fellesskap og vennskap med andre. Å få delta i lek sammen med andre er det barna selv sier er viktig for å trives. Derfor har vi valgt følgende mål:

Mål: Hvert enkelt barn skal kunne erfare at det selv og andre er betydningsfull for fellesskapet og å være i positivt samspill med barn og personale.
Vi skal aktivt legge til rette for utvikling av vennskap og sosiale felleskap.

Kjennetegn på måloppnåelse:

- Arbeid med vennskap blant barna skal gå som en rød tråd gjennom alt det vi gjør i barnehagen.
- Vi er tett på som personale.
- Vi ser og støtter barna i deres relasjoner gjennom hele dagen. Vi skal ha fokus på relasjonene mellom barna og relasjonene mellom barn og personale, og vi skal rette oppmerksomheten på begge bidrag inn i relasjonen.
- Det systematiske arbeidet med vennskap skal foregå gjennom leken, gjennom hverdagsaktiviteter og gjennom aktiv bruk av uteområdet.
- Personalet evner å kjenne igjen vennskap mellom barna og jobber for å være med å bidra til at vennskap mellom barna oppstår.
- Personalet tilrettelegger rommet, ser helheten i barnas relasjoner, er en god observatør, en god deltager, viser forståelse og respekt, sørger for nok tid og unngår avbrytelser (Jf. Anne Greve).
- Personalet støtter barna i å sette grenser for seg selv, respektere andre sine grenser og i fellesskap finne løsninger når vi er uenige. Som barnehage har vi en viktig jobb med å forebygge, stoppe og følge opp diskriminering, utestengelse, mobbing, krenkelser og uheldige samspillsmønstre (Rammeplanen 2017).
- Det samarbeides godt, til barnets beste, med foreldre og innad i personalet.

Som hjelp i det systematiske arbeidet med vennskap vurderer vi kontinuerlig miljøet med hjelp av Utdanningsdirektoratet sin veileder: «Barns trivsel – voksnes ansvar», [trivselsveileder](#).

Tur og samarbeid

Vi er klare for teamtur og står klar ved porten. Alle er klare og ivrig med å komme seg av gårde. Vi skal ned til sykkelbanen. Vi må ned en liten bakke før vi kommer dit. Noen av 1 åringene synes det er litt utfordrende å gå ned, men er ivrig på å prøve selv. 3 åringene kommer og vil hjelpe de yngste. De tar de i hånden og leier de ned bakken. De ser på hverandre og smiler. Nå var dere snille å hjelpe sier en voksen. Ja stråler de mens de leier 1 åringen ned bakken. Når de kommer ned bakken vil de klare resten selv.

Å starte en lek

I det jeg kommer fra pause kommer ett av barna bort til meg. Barnet peker på en ball som ligger på bakken. «Vil du sparke ball?» spør jeg. Barnet svarer meg med lyder og ett nikk med hodet. Det løper bort til ballen og sparker den imot meg. Nå var leken i gang. Vi øver på å sparke etter tur. Dette går glimrende og barnet smiler bredt hver gang ballen blir sparket. Etter en liten stund kommer en av de andre barna bort og spør om det kan bli med. Nå er vi 3 stykker som sparker sammen, og vi alle øver på å sparke etter tur. Frem og tilbake triller ballen mellom beina til barna. De smiler til hverandre og vi klapper ved jevne mellomrom. «Så flinke dere er» sier jeg. *Jeg tror barnet opplevde en god mestringsfølelse gjennom å starte aktiviteten på egenhånd. Jeg tror også barna opplevde å bli sett og hørt, da jeg bekreftet det barnet pekte på og spurte om det var ball det ville sparke. Vi skal lære barna opp gjennom leken til å ta initiativ og å sette i gang leker på egenhånd, og det var det som skjedde her. Personalet skal også være tilgjengelig fysisk og psykisk for barna i lek, både inne og ute. Barnet viste en interesse for en type lek, dro voksen med først, og de andre barna rundt observerte litt hva som skjedde, før noen valgte å delta. Jeg lærte mer om hvor gøy dette barnet syntes det var å sparke ball, og spesielt i lag med andre. Barnet tror jeg lærte litt mer hvordan man skal søke kontakten for å starte leken selv.*

Barnas omsorgshandlinger

En ettåring er ute og går, og snubler i sine egne bein. Et lite barn som står ved siden av begynner umiddelbart å trøste, klappe og klemme på barnet som falt. Den uheldige ettåringen reiser seg opp, tar det andre barnets hånd, og går videre uten å bry seg om den voksne som sto med armene åpne, klar for å hjelpe og trøste. *Barnehagen skal være et sted der barna opplever trygghet og utforskning i fellesskap og vennskap med andre. (Årsplanen 23-24).*

Få leke med andre

«Se på oss, vi er her». Vi er på tur på Bjørkelunden og 4 av de eldste guttene har samlet seg i ett lite skogholt rett ved Bjørkelunden. «Jeg kjører bil» sier det ene barnet, mens han sitter på en av grenene. 2 av de andre barna står i kø sier de, for de vil også kjøre bil, mens den siste gutten driver iherdig på med å få sykkel som han hadde med seg inn i skogholtet. «hjelpe meg?» sier gutten til meg. «Nei, dette greier du helt selv» sier jeg og lar gutten få utprøve seg mens han prøver å lirke sykkel gjennom greinene. Det er viktig å ikke alltid hjelpe barna, spesielt i situasjoner de høyst sannsynlig greier å finne ut av selv. En liten stund senere og gutten har endelig fått sykkel med seg ned i skogen. De andre guttene er veldig flink og bytter stort sett på tur i ett passende tempo, slik at alle opplever glede med å «kjøre bil». Vi snakker sammen, tøyser og slapper av på gresset gjennom denne stunden også, og vi har det veldig deilig her oppe på marken i solen. Jeg tror disse guttene holdt på minst 1 time i denne lille skogen, og latter, prat og diskusjoner kunne man stort sett høre hele tiden. Det er veldig kjekt å se disse ulike vennskapene blomstre blant barna, og hvordan de da er så flinke å ta vare på hverandre. Det er selvfølgelig krangling om ulike ting til tider, men stort sett er de snille, hjelpsomme og ikke minst omtensomme med hverandre. *Rammeplanen sier i Kapittel 3 om vennskap og fellesskap at barnehagen skal legge til rette for å støtte barnas initiativ til samspill og bidra til at alle kan få leke med andre, oppleve vennskap og lære å beholde venner.*

Hva gjør babyene?

Etter sommerferien var det mange som var glade for å være tilbake i barnehagen og møte vennene sine igjen. En regnværsdag var vi seks barn ute og lekte i søledammene, mens noen av de voksne var inne med de nye barna som var på tilvenning inne på basen. Plutselig hørte vi en liten stemme som sa: "Hva gjør babyene?" Det var et av barna som kikket inn gjennom vinduet til basen. Vi samlet oss rundt og forklarte at de nye barna var inne for å bli kjent med barnehagen og de voksne. "De er helt nye her," sa jeg, "så de trenger litt tid til å bli vant til alt." Barna vinket til de nye barna gjennom vinduet, og til alles store glede vinket en av de tilbake. Dette skapte stor entusiasme og glede blant barna.

Mens vi lekte ute, så vi hvordan barna samspilte med hverandre. Det å være sammen, både gamle og nye venner, skapte en følelse av fellesskap. Vi lagde sølekaker, plasket i dammene og gravde elver i sandkassen. Det var fantastisk å se hvordan barna tok initiativ til å inkludere hverandre i leken og hjelpe de som trengte det.

I Storetveit barnehage legger vi stor vekt på vennskap og fellesskap. Som det står i årsplanen: "*Det enkelte barn skal oppleve gleden av å tilhøre små og store fellesskap*" (s. 11). Denne dagen var et klart eksempel på hvordan disse verdiene kan se ut i praksis. Barna lærte å inkludere, vise omsorg og ha det gøy sammen.

Våte til skinnen gikk vi inn for å spise. Etter at barna fikk tørre klær samlet vi oss på kjøkkenet for å pusle litt mens vi ventet på at maten skulle bli klar. Barna delte sine inntrykk, og fortalte om de nye barna og at vi måtte være forsiktige med de til de ble godt kjent med oss. Det var tydelig at de følte seg sett og verdsatt, noe som er en viktig del av vårt arbeid i barnehagen.

Gjennom å fokusere på relasjoner og samspill, skaper vi en trygg og inkluderende atmosfære hvor alle barn kan føle seg som en viktig del av fellesskapet. Dette er i tråd med vårt mål om å bidra til å gi hvert enkelt barn en god barndom preget av trivsel, vennskap og lek.

Barnemøte som utgangspunkt for lek

Dagen startet med barnemøte. Vi teller, synger navnesang og går gjennom dagen. Deretter begynte jeg å fortelle eventyret om De tre bukkene bruse. Alle sitter og lytter og følger med på eventyret. Da vi er ferdige med barnemøte hører jeg plutselig to gutter og en jente som sier «Jeg skal ta deg trollet!» De ler og ler og løper rundt i garderoben. De leker at de er de tre bukkene bruse. Jeg spør dem om vi skal ta med oss de tre bukkene bruse på tur og så kan vi leke sammen der. «JAAA» svarer de om. Leken fortsetter samtidig som vi går på tur.

Jeg tror barna opplevde at det var gøy å høre eventyret og de var opptatt med trollek både inne og ute. De tok med seg det som skjedde i fellesskapet i barnemøte, inkluderte hverandre og brukte det videre i leken sin. I årsplanen skriver vi at vi skal se barnets og barnegruppens motivasjon og kompetanse, og støtte barnet og barnegruppen ved å legge til rette for aktivitet og opplevelser som støtter opp om vennskap, fellesskap, spenning og variert lek. Jeg vil fortsette å observere hva barn viser at de har lyst til og hva de trenger for å leke sammen. Innhold i barnemøter kan bidra til å videreutvikle leken til barna, når det gir mening for dem.

2.6 Mangfold

Mål: Barnehagen skal gi felles erfaringer og synliggjøre verdien av fellesskapet, samtidig skal barna få oppleve at det finnes mange måter å tenke, handle og leve på.

Forskjellighet skal løftes frem som en styrke og ressurs for fellesskapet, samtidig skal alle barna ha like muligheter i barnehagen.

Kjennetegn på måloppnåelse:

- At noe er forskjellig fra en selv, brukes som utgangspunkt for undring om likheter og ulikheter.
- Vi møter hverandre med tillit og at alle gis rom for å bidra til fellesskapet.

- Barna får oppleve glede og mestring i sosiale og kulturelle fellesskap.
- Vi har fokus på hva vi kan lære av hverandre og hva som binder oss sammen.
- Sammen med barna jobber vi med barnekonvensjonen og barns rettigheter blant annet gjennom bruk av Rettighetslottet til Redd Barna, [Rettighetslottet](#).
- Vi ser arbeid med inkludering og mangfold i sammenheng med å utjevne sosiale forskjeller, likestilling og like muligheter for alle.
- Personalet jobber med forståelsen av verdiene i formålsparagrafen for å sikre at praksisen vår er i tråd med disse.
- Det hersker åpenhet om de faglige og pedagogiske valgene som gjøres og vi stiller kontinuerlig spørsmål om hvilke verdier og normer vi som voksne støtter under leken og alle de uformelle og formelle situasjonene i løpet av en dag.
- Vi er bevisst vårt yrkesetiske ansvar for å opptre omsorgsfullt overfor alle barn og vise respekt for barnas familie.
- Vi er bevisst på at etikk uttrykkes i alle sammenhenger, og ikke bare når vi har til hensikt å lære barna gode etiske strategier (Eva Johansson).
- Personalet ser arbeid med mangfold i sammenheng med bærekraftig utvikling.
- Vi markerer samenes nasjonaldag med fellessamling og gir barna erfaring med samenes levesett gjennom å legge til rette for ulike aktiviteter.
- Gjennom deltagelse i og arbeid med Foruts barneaksjon, [Forut barneaksjon](#), blir vi kjent med og lærer om barn i andre land. Gjennom aksjonen blir det lagt vekt på demokrati, solidaritet, toleranse og kulturforskjeller. Monki er apekatten som er «verdens beste venn» og han inviterer barna til å bli venn med seg og viser dem veien til nye venner i andre land☺
- Vi er vennskapsbarnehage med Fantoft omsorgssenter og besøker dem jevnlig gjennom året.
- Vi støtter opp under mangfold og inkluderings måneden juni, der respekt, toleranse og likeverd, solidaritet fellesskap og samhold, varme, omsorg, aksept og kunnskap er i fokus.

Eva Johansson («Små barns læring» 2013) sier at ulikhet er en forutsetning for demokratiet. I dette ligger blant annet at mennesker skal kunne uttrykke forskjellige meninger og at dette gir mulighet for forandring.

Alle barn har rett

«Alle barn har rett til et navn», «Alle barn har rett til hvile, fritid og lek». Det er tirsdag 24. oktober, FN-dagen, og hele barnehagen har tatt turen ut på marken ved amfiet og brønnen. Vi er samlet i én stor ring og gruppe 1 forteller nå om barns rettigheter. En etter en får de mikrofonen og de sier høyt én rettighet hver. Etterpå synger vi barn av regnbuen sammen. Det er godt å kjenne på følelsen av tilhørighet, fellesskap og vennskap. Etter FN-samlingen har alle team planlagt ulike aktiviteter. Vi spiller fotball, bowling, kaster blink på blikkbokser og leker oss med den store, fargerike fallskjermen vår. Forut er fortsatt tema i hverdagen vår. Vi hilser på Monki i barnemøtene. Alle vet at han har vært på reise til Malawi i Afrika der han har møtt gutten Hamphless. I Afrika vet vi nå at det bor andre dyr enn det vi har her i Norge. I kofferten vi har med oss får barna se mange av disse dyrene; elefanter, sjiraffer, løve, flodhest, sjimpanse, neshorn, struts og krokodille. Alle disse dyrene synger vi også om i sangen dyrene i Afrika. Det er mange vers og barna stemmer i for fullt når vi kommer til OJAJAJA OHAHAHA!

Barnehagen skal fremme respekt for menneskeverdet ved å synliggjøre, verdsette og fremme mangfold og gjensidig respekt. Barna skal få oppleve at det finnes mange måter å tenke, handle og leve på. Samtidig skal barnehagen gi felles erfaringer og synliggjøre verdien av fellesskap. Barnehagen skal vise hvordan alle kan lære av hverandre og fremme barnas nysgjerrighet og undring over likheter og forskjeller.

Forstå barnet sin opplevelse, dets behov og hvem det er

Vi er på basen og har lagd klart to bord til kunst og kreativitet. Barna fordeler seg på to bord og kommer kjapt i gang med å lage jule-hemmeligheter. Et barn har ikke lyst til å bli med. Barnet vil heller se på og leke med biler. Når barna er ferdige, går de i ulike lekegrupper. Barnet som ikke ville være med på forming har nærmet seg bordet med glitter og står nå ved siden av en stol. Den voksne spør om barnet er klar for litt kunst, noe barnet bekrefter. Lim og glitter får ben å gå på og barnet holder på lenge.

Fra årsplanen 23/24: Målet til personalet skal være å gi barnet en oversikt og kontroll over sin egen tilværelse. Dette må gjøres gjennom å bestrebe å møte barnet på dets egne premisser, forstå barnet sin opplevelse, dets behov og hvem det er.

Godt Nyttår!

Godt nytt år! Det er vietnamesisk nytt år. Forventningsfulle barn venter i spenning på hva som skal skje. De samler seg i en ring på gulvet. Vietnamesiske toner fyller rommet. En stor drage dukker opp på skjermen foran dem. Det er dragens år. Et stort hode med store øyne og skarpe tenner. Spenningen er til å ta og føle på. Dette blir en spennende uke.

Barnehagen skal skape interesse for samfunnets mangfold og forståelse for andre menneskers livsverden og levesett. Rammeplanen 2017

Forut

«Lilongwe, Lilongwe, Mala Malawi» runger utover gangen nede og barna hopper og danser i lag, både store og små. Sangen som hører til årets Forut prosjekt er skikkelig fengene, og ett av barna har alltid lyst til å høre sangen både 2 og 3 ganger før vi bytter. «Malawi, Malawi» spør barnet i det sangen stopper. Det er veldig kjekt å se hvordan barna kommer sammen og vil danse når musikken starter. Det vitner om ett sterkt samhold i gjengen, hvor man er glad i å leke med hverandre. Vi ser også på videoene om Hamphless, hvor barna får innsikt i hvordan det ser ut i Malawi, og vi forklarer barna at dette er ett land som ligger i Afrika, langt vekke fra Norge. Musikken har også blitt med oss ut og da kommer også de store barna ned til oss og danser med oss.

Å ytre seg, bli hørt og delta

I barnemøte vårt på tirsdag så snakket vi om hva vi ønsket å gjøre i utetiden. Det kom flere ønsker fra barna, blant annet; leke doktor, leke gjemsel, disse og gå på aketur. Vi tok en avstemning og det var et klart flertall for å gå på aketur. Vi pakket med oss en sekk med nødvendigheter og la i vei. Ferden gikk til Storetveit skole hvor vi akte en god time før det var tid for å lage et bål i bålhuset og smøre oss lunsj.

Fra Rammeplanen 2017: Barnehagen skal fremme demokrati og være et inkluderende fellesskap der alle får anledning til å ytre seg, bli hørt og delta.

3.0 Barnehagens tema/prosjekt

Det skal være gøy å gå i barnehagen. Når noe er gøy, lærer vi. Dette er viktig når vi jobber prosjektorientert sammen med barna (jf. den sirkulære arbeidsformen vår). Prosjekter skal utvikle seg fra barnas utforskertrang og prosessen skal ta vare på barnas kreativitet og nysgjerrighet. Da kan alt skje☺ Prosjektarbeid dreier seg om å få erfaring og utvikle kunnskap i fellesskap. En lærer om seg selv, om andre og om å samarbeide. Prosjektarbeid skal være lystbetont, ta utgangspunkt i barnas interesse og det som opptar dem. De kan være i korte eller lengre perioder, er alltid tverrfaglige og inneholder deler fra de syv fagområdene (Rammeplanen). Personalet skal utforske sammen med barna og bidra med impulser, materialer og redskaper som kan videreutvikle en situasjon barna er opptatt av. Personalet har også en viktig rolle i å se og støtte barna i den betydning de har for hverandres læring (Eva Johansson).

Det er barna som sitter med makten over hva som skal være utgangspunkt for prosjektene vi fordyper oss i. Personalet sin jobb er å oppdage dette, skape felles fokus, se, hjelpe og støtte til fremdrift i prosjektet. Pedagogisk dokumentasjon bidrar til å se, skape utvikling og progresjon og til å sette ord på den læringen som skjer.

I kapittel 1 i rammeplanen, Barnehagens verdigrunnlag, står det under Livsmestring og helse blant annet: *"Barnehagen skal være en arena for daglig fysisk aktivitet og fremme barnas bevegelsesglede og motorisk utvikling. Måltider og matlaging i barnehagen skal gi barna et grunnlag for å utvikle matglede og sunne helsevaner."*

Vi har over flere år hatt **gode naturopplevelser, fysisk aktivitet / bevegelse og kosthold** som fokus i barnehagen. Vi er aktive i nærområdet, på turområder, er Grønt Flagget barnehage, "5 om dagen barnehage" og "Fiskesprellbarnehage".

Gjennom brukerundersøkelsen, i foreldresamtaler og gjennom daglig samarbeid, gir foreldre oss tilbakemeldinger på at de ser på personalets engasjement som en styrke med barnehagen og at de er fornøyde med at det gjennomføres ulike aktiviteter og ekskursjoner tilpasset barna, gjennom hele året. At vi er aktive i barnehagen sitt nærmiljø, bruker naturen, biblioteket, ulike kulturinstitusjoner og idrettsarenaer, blir dratt frem som en styrke. I brukerundersøkelsen scorer vi også høyt på barnets trivsel og relasjonen mellom barn og voksen. Dette er noe vi har jobbet målrettet med over tid og vil være områder som er viktig for oss å opprettholde og videreutvikle kvalitet på.

Vi har barn som viser interesse for og glede over å kunne være på tur, være fysisk aktiv og kunne få delta i tilrettelegging av måltider inne og ute. Fysak er et populært utfartssted, sykkelgleden er felles for nesten alle barna og det mest etterspurte rommet i barnehagen er "puterommet".

Vi har følgende satsningsområder:

Måltidsglede og et sunt kosthold.

Nasjonalt handlingsplan for bedre kosthold 2017-2021, som er forlenget til 2023, sier at "*Mat og måltider er viktig hele livet: for tilførsel av energi og næringsstoffer, men også for å lære og mestre sosiale samspill og oppleve tilhørighet*". Den sier også at et sunt kosthold gir grunnlag for god helse i alle aldre, og kan bidra til å redusere risikoen for ikke-smittsomme sykdommer.

Vi jobber for at måltidene i barnehagen er i tråd med de nasjonale faglige retningslinjene, mat og måltider i barnehagen, at barna medvirker både i planlegging av måltider, i matlagingen og under måltidet og at vi ivaretar god håndhygiene og hygiene generelt. Måltidene skal være en pedagogisk arena og det skal legges til rette for at barna kan oppleve matglede både gjennom glede over maten og over det sosiale fellesskapet. Som Grønt Flagg barnehage er vi opptatt av å redusere matsvinn og at praksisen vår er miljøvennlig og bærekraftig. Vi sorterer søppel og vi komposterer.

Vi har egen åker og eget drivhus, og gjennom utforskning, lek og aktiviteter jobber vi for å legge til rette for planting og begynnende forståelse for matens opprinnelse. Vi samarbeider også med bybonden i Bergen som gir oss inspirasjon og faglig påfyll (se s.36).

Vi er opptatt av at barna skal oppleve glede og felleskap rundt måltidene, at samtalen er i fokus gjennom aktive voksne som tar ansvar for den gode samtalen og at vi sammen utforsker ulike smaker.

Gjennom utviklingsarbeidet vårt de to siste årene, har vi jobbet spesielt med måltidsglede på tur. Vi har oppnådd økt medvirkning og deltagelse av barna i hele prosessen rundt måltidene, vi har mer inkluderende måltider der barna har økt kontakt med hverandre, vi har mer varierte og sunne måltider, lager måltidene fra bunnen av og vi merker at den generelle turgleden har økt. Dette arbeidet skal vi bevare og videreutvikle, blant annet gjennom å bruke vårt eget veilednings- og oppskriftshefte som vi holder på å utarbeide.

Sapere er et verktøy for pedagogisk arbeid med mat og måltider. Det er en metode som bygger opp kunnskap om de fem sansene våre: Syn, lukt, smak, følelse og hørsel. Målet med Sapere er at barna skal få muligheten til å bli kjent med sin egen smak, til å trene opp et språk for å uttrykke det de opplever, og til å våge å prøve nye matvarer og matretter. Vi har startet arbeidet med å utforske gjennom dette verktøyet og har som mål å utvide dette arbeidet kommende barnehageår.

Gjennom arbeid med kropp, bevegelse, mat og helse skal barnehagen bidra til at barna:

- *Bli kjent med egne behov, får kjennskap til menneskekroppen og utvikler gode vaner for hygiene og variert kosthold*
- *Får innsikt i matens opprinnelse, produksjon av matvarer og veien fra mat til måltider*

Rammeplanen 2017

Fysisk aktivitet og bevegelsesglede.

Fysisk aktivitet er viktig for barns sosiale funksjon, motorisk mestring, læring, helse, trivsel og gode opplevelse (Nasjonalt senter for mat, helse og fysisk aktivitet). Fysisk aktivitet bidrar til økt hukommelse og intelligens, bedre stressmestring, økt kreativitet og en blir bedre rustet til å takle motgang gjennom at en blir mer løsningsorientert. («Sterk hjerne med aktiv kropp» av O.P Hjelle 2018). Dette bidrar til at barna vil være bedre rustet for videre skolegang.

Barnas skjelett er helt avhengig av mye og allsidig bevegelseserfaringer for å styrke seg slik at det tåler den totale belastningen en kropp får i et langt liv. Ved fysisk aktivitet blir skjelettet sterkere, og kroppen opprettholder smidigheten og bevegeligheten i muskulaturen. Barn er mer fysisk aktive og mer i bevegelse enn voksne. Dette er tegn på at musklene er i vekst og det vil derfor være utfordrende for barn å sitte stille over lengre tid. Kroppen vår er bygd for bevegelse (Barneidrettstreneren 2012).

De nye nasjonale anbefalingene fra Helsedirektoratet, [råd om fysisk aktivitet](#)) gir disse rådene: Barn i aldrene 1 – 5 år bør være allsidig fysisk aktive med varierte bevegelser, aktiviteter og lek i minst 180 minutter fordelt utover dagen. For de yngste barna variert aktivitet av ulik selvstyrt intensitet og desto mer bevegelse barnet får, jo bedre. For 3 – 5 åringen gis det i tillegg råd om at minst 60 minutter av aktiviteten med moderat til høy intensitet. Stillesittende aktiviteter bør begrenses og balanseres med fysisk lek og aktiviteter.

Naturen som leke- og læringsarena gir barna et rikt utvalg av muligheter til bruk av kroppen. Den er allsidig og utfordrende, pirrer nysgjerrigheten og interessen hos barna og stimulerer dem til bruk av de grunnleggende bevegelsene som å gå, krabbe, kaste, dra, sparke, løpe, skyve, bære, klatre, slenge osv. Dette bidrar positivt til den videre motoriske utviklingen til barnet. I barnehagen jobber vi for å ivareta og stimulere bevegelsesgleden for barna og gi dem mulighet for å oppleve mestring og utfordringer gjennom allsidig bruk av kroppen. Barn lærer om seg selv og sine omgivelser gjennom sansing og bevegelse. Vi tilrettelegger for at barna tilbringer store deler av dagen sin ute, i naturlig bevegelse, lek og aktiviteter, og med ansatte som organiserer og støtter opp under barnas motoriske utvikling og bevegelsesutforskning ([bevegelseslek i barnehagen](#)), ([Ute hele dagen – noen utfordringer og mange fordeler](#) ([barnehage.no](#)))

Vi finner inspirasjon og faglig støtte for arbeidet på siden til Nasjonalt senter for mat, helse og fysisk aktivitet, [mhfa.no](#)

God kroppsbeherskelse bidrar til mestring som igjen kan styrke selvbilde. I naturen finner de fleste barn utfordringer på sitt nivå.

Karen Klepsvik og Ann-Kristin Nilsen, HVL

Barnehagen skal være en arena for daglig fysisk aktivitet og fremme barnas bevegelsesglede og motoriske utvikling.

Rammeplanen 2017:11

Gode naturopplevelser og fokus på lek ute, i skogen og på tur.

Forskning viser at barn med flere timers utelek i barnehagen er mer konsentrerte, mindre hyperaktive, flinkere til å dele og å være en god venn ([Ny forskning: Mer utetid i barnehagen gir bedre konsentrasjon på skolen](#)). Mye utetid i barnehagen viser seg også å ha positiv effekt etter skolestart.

Rammeplanen (2017) sier at barnehagen skal legge til rette for at barn får oppleve og få kjennskap til naturen, få undre seg over, utforske og eksperimentere med naturfenomener, utvikle respekt for naturen og få en begynnende forståelse for hvorfor vi skal ta vare på den. Naturen som leke- og læringsarena gir oss et hav av muligheter; mulighet for barn å knytte vennskap gjennom lek og utforskning, den har god plass til alle, den gir rom for barns medvirkning, den gir utgangspunkt for gode filosofiske samtaler og samspill som stimulerer

språkutviklingen, den gir rom for barnas fantasi, for deres kreativitet og skaperglede med ubegrenset tilgang på udefinert naturlig lekemateriell, og ikke minst gir den allsidige utfordringer og mestringsopplevelser innenfor barnas egne forutsetninger. Dette er en arena vi vil ta i bruk så mye som mulig sammen med barna, både i og utenfor barnehagen. Vi er på tur hver uke, som regel flere ganger i uken. Turdagene våre er en viktig del av hverdagen hos oss i Storetveit barnehage, noe vi gleder oss til. Vi går på tur både i og på tvers av team, og vi er på tur hele dagen. Vi er på tur i skog og mark og i all slags vær. Barna deltar i å pakke og klargjøre sekker med mat og utstyr til turen som de bærer med seg på tur, og deltar i å rydde på plass når vi er tilbake.

Vi bruker ulikt utstyr som lavvo, tarp, øks, kniver, stormkjøkken, hengekøye, klatretau o.l.

De voksne sin rolle er å være tett på, aktiv sammen med barna, sikre at alle blir inkludert, være gode tilretteleggere og trygge voksne som lager gode rammer rundt og er gode ledere for barna, på samme måten som når vi er i barnehagen. Arbeidsmetoden vår med arbeid i mindre grupper er med oss også på turer i naturen.

Vi vil jobbe frem en holdning i barnehagen som sier at «**Alt vi gjør inne kan vi gjøre ute, men ikke alt vi gjør ute kan vi gjøre inne**».

Barnehagen skal bidra til at barna blir glade i naturen og får oppleve naturen som en arena for lek og læring.

Rammeplanen 2017

Risikolek

Noe av det vi husker mest av eller noe av det som gir oss den største mestringen er det vi nesten ikke turte å gjøre, men allikevel gjorde. Det er dette som er tiltrekkende i barns risikolek i barnehagen. Blodet bruser, hjertet banker, det kribler i hele systemet. Dette kan få to utfall. Jo større mestringen er, jo større vil lykkefølelsen bli ved suksess. Risikofylt lek er aktiviteter hvor barn frivillig oppsøker spenning og (moderat) fare. Alle barn søker naturlig det å bli kjent med sin egen kropps muligheter og begrensninger, og dette skjer gjennom å leke, prøve og erfare. (Kroppslighet i barnehagen - Sandseter, 2010). Gjennom å få mulighet til "å prøve seg" i risikosituasjoner vil barna oppøve de motoriske ferdighetene som gjør det mulig å møte risikoen på en riktig måte (Kroppslighet i barnehagen - Sandseter, 2010). Fjerner vi barna fra risikoen tar vi fra dem muligheten for trening i å håndtere den (Den truende tryggheten: barneulykker, foreldres forebygging og risikoopplevelse - Boyesen, 1997).

Vi ønsker å legge til rette for at barna kan prøve ut grensene sine og bli kjent med seg selv og omgivelsene gjennom å utforske spennings- og risikofylt lek i barnehagen, [Risikolek](#).

«Det gøyeste jeg gjør er det jeg nesten ikke tør»

Gjennom arbeid med kropp, bevegelse, mat og helse skal barnehagen bidra til at barna:

- Opplever å vurdere og mestre risikolek gjennom kroppslige utfordringer

Rammeplanen 2017

Utelek

En formiddag denne uken var det tid for utelek, men noen av barna var ikke klar for det. De ville helst leke inne. De ville nemlig leke doktorlek på sykehuset vårt. «Men kan vi ikke lage sykehus ute da?» spurte den voksne. «Kom, så skal jeg vise dere». Vi gikk og fant litt utstyr til doktorlek som vi kunne bruke ute, deretter fant vi frem lange liggeunderlag som vi kunne bruke som sykesenger, og så var leken i gang. Både voksne og barn ble syke og fikk behandling med sprøyter og medisin. Utebenken ble til kjøkken der både doktorer og pasienter fikk servert deilig plommekake laget av sand, jord og blader.

Forskning viser at barn med flere timers utelek i barnehagen er mer konsentrerte, mindre hyperaktive, flinkere til å dele og å være en god venn (Barnehage.no). Mye utetid i barnehagen viser seg også å ha positiv effekt etter skolestart (Årsplan, 2023-2024).

Vi vil jobbe frem en holdning i barnehagen som sier at «Alt vi gjør inne kan vi gjøre ute, men ikke alt vi gjør ute kan vi gjøre inne» (Årsplan, 2023-2024).

Sysselglede

Denne uken har vi hatt sykkel-VM der sykkel- og bevegelsesglede og sikkerhet har vært i fokus: «Se, Jeg har refleks på hjulet» «Se jeg har refleks her». «Jeg har lys her foran».

Barna er ute og inspiserer syklene sine på jakt etter reflekser. Vi har lest boken «Flaggi-Lise som finner en refleks». Dette er en av bøkene i serien om Tarkus og barnas trafikklubb, og fokuset er refleks og hvorfor det er viktig å bruke refleks.

Gjennom arbeid med kropp, bevegelse, mat og helse skal barnehagen bidra til at barna opplever trivsel, glede og mestring ved allsidige bevegelseserfaringer inne og ute, året rundt, videreutvikler motoriske ferdigheter, kroppsbeherskelse, koordinasjon og fysiske egenskaper og opplever å vurdere og mestre risikofylt lek gjennom kroppslige utfordringer (Rammeplan, 2017).

Måltid

Vi er ute på bjørkelunden og det er kaldt ute. Uvanlig kaldt for oss i denne byen. Stemningen er god selv om noen er litt misfornøyde. De er nok klare for mat, eller kanskje bare litt trøtte. Vi fyrer opp et bål som mange samler seg rundt. Varmen stiger, vi finner frem maten og barna blir enda mer klare. Vi synger matsangen og deler ut og det blir helt stille. Nå er alle langt nede i skålen, barna er storfornøyde og dagen kan fortsette.

Bevegelsesglede

«Masse regn» er det flere av barna som påpeker mens vi plasker i dammene på sykkelbanen.

Denne ukens Teamtur var sterkt preget av byer med masse regn, men barna synes bare det er kjempegøy når dammene fylles opp slik at man kan plaske det i alle kanter. «Se nå» roper barna til de voksne før de hopper med all kraften de kan ned i dammen. Noen av de andre barna får vann i ansiktet og begynner å le. «Igjen, igjen». Det er veldig fascinerende å se alle barna på

Grønnfinkene sin enorme interesse for vann, vannlek, dammer og regnet. Så lenge det ikke er så mye kald vind, så stråler barna av pur glede. Bøtter, såpe, spader, steiner, grus osv er mange av hjelpemidlene barna bruker mens de leker med vann. Både små og store deltar og så lenge vi voksne er flinke på å alltid ha en voksen i nærheten av vannleken, så kan barna holde på i det uendelige. Gjennom observasjonene vi gjør oss, så får vi høre fantastiske lyder, bruk av ord, se mange ulike bevegelser og masse smil. Det er en perfekt arena hvor barna får øve på det sosiale samspillet, ordforrådet, deling og øve på å skape gode fundamentet i vennskap. «Her kommer jeg» roper den ene voksne og tar sats. «SPLÆSJ» sier dammen og vannet spruter til alle kanter. «hahaha, enda mer» roper barna. Det nærmer seg slutten av teamturen og en stor gjeng holder på å plaske i den største dammen som er på sykkelbanen. Vi løper så fort vi kan gjennom den, vi tramper oss gjennom og vi hopper så hardt vi kan ned i dammen. Alle blir våte, alle smiler, alle ler og alle splæsjer. En liten seanse med så ekstremt mye moro og godt samhold slår aldri feil.

Gjennom arbeid med kropp, bevegelse, mat og helse skal barnehagen bidra til at barna: opplever trivsel, glede og mestring ved allsidige bevegelseserfaringer, inne og ute, året rundt blir trygge på egen kropp, får en positiv oppfatning av seg selv og blir kjent med egne følelser.

Hjemmelaget tomatsuppe

Tirsdag betyr Teamtur, og i dag er det første turen for de nyeste barna som hadde tilvenning forrige uke. Menyen på dagens utflukt er hjemmelaget tomatsuppe, som vi skal koke på stormkjøkken. Klokker nærmer seg 9 og jeg spør ett av barna om det vil delta i matlagingen sammen med meg, og barnet snur seg mot meg og nikker. «vi må først opp å finne oppskriften sier jeg og spør om barnet vil ta trappen eller heisen». Når jeg åpner døren inn til personalfløyen springer barnet rett bort til heisen og trykker på knappen. Vi finner oppskriften, tar heisen ned igjen og finner frem ingrediensene på matlageret. Inne på kjøkkenet setter vi oss ned sammen ved bordet og skjærer opp gulrøtter, hvitløk og gul løk. Dette er de ferske grønnsakene vi bruker for å sette litt ekstra god smak på suppen i dag, og resultatet skulle vise seg å bli supert.

Barnet hjelper meg videre med å finne kurv, slik at vi får med oss alt utstyret ut, og vi finner også frem stormkjøkkenet i turlageret. Vi kler på oss og møter de andre utenfor porten. Destinasjonen for turen ble «Mummihuset» ute på marken. Her slo vi oss ned, sang sanger, plasket i vanddammene og lagde mat.

En hel gjeng med barn var veldig nysgjerrig i det den voksne fant frem stormkjøkkenet og satte i gang med prosessen. «Der» sier ett av barna og peker på stormkjøkkenet. «Ett stormkjøkken» svarer den voksne og nevner også at den fort blir veldig varm, så vi må stå på litt avstand, slik at vi ikke brenner oss. Etter hvert som lukten blir sterkere og sterkere merker vi at barna blir mer og mer sulten. Flere av de små uttrykker sult følelse, mens noen av de største barna flokker seg rundt stormkjøkkenet og spør hva som lages. «Tomatsuppe» svarer den voksne og spør om barna liker det. «JAA» roper noen av barna av glede.

En helt super opplevelse med matlaging på tur, endte opp med en super god suppe som alle barna hvert fall smakte på, men som mesteparten spiste veldig godt av. Litt repetisjon fremover med dette, så blir alle godt kjent med de gode smakene i en hjemmelaget tomatsuppe ☺

Rammeplanen understreker at barnehagen skal legge til rette for at barna: får innsikt i matens opprinnelse, produksjon av matvarer og veien fra mat til måltid.

En vindfull dag

En dag med uvanlig mye vind ga oss en unik mulighet til å utforske naturkreftene nærmere. Usikkerheten om været gjorde at vi tilpasset dagen med en tur ned til plassen for sykling, etterfulgt av en tur inn for å spise grøt. Noen barn skilte lag med den andre som disset og syklet for å utforske skogen og bakken opp mot marken. Under utforskingen ledet barnas nysgjerrighet og utforskningslyst oss mot "mumihuset" og videre mot broen. Den sterke vinden utfordret barna på en ny måte; de måtte kjempe for å holde seg oppreist. Spesielt en liten jente fant dette overveldende og trengte ekstra støtte, en påminnelse om viktigheten av tilstedeværelse og omsorg i slike situasjoner. Å følge barnas ledelse i utforskingen reflekterer vår tilnærming til barns medvirkning og læring gjennom lek, som understrekes i årsplanen. Denne dagen ga rom for spontan læring og tilpasning under skiftende omstendigheter, en viktig del av vår pedagogiske praksis.

Refleksjon over læring og utvikling: *Dagens utfordringer med vind bidro til en rik læringsopplevelse; barna lærte om naturkrefter, egenkapasitet og støttens verdi. Dette stemmer overens med årsplanens mål om å "utvikle respekt for naturen og få en begynnende forståelse for hvorfor vi skal ta vare på den" og benytte "naturen som leke- og læringsarena" som gir "mulighet for barn å knytte vennskap gjennom lek og utforskning". (Årsplanen, s.27)*

Vurdering og videre planer: Episoden understreker betydningen av å være åpen for endringer og den pedagogiske verdien av å utnytte uforutsigbare elementer som vind. Fremover vil vi fortsette å utforske og integrere naturelementer i vår daglige praksis, og ytterligere styrke barnas forhold til naturen og deres evne til å navigere og lære fra dens uendelige muligheter.

Denne praksisfortellingen illustrerer hvordan en uventet dag ble transformert til en meningsfull og lærerik opplevelse, i tråd med målene og verdiene i Storetveit barnehages årsplan.

Fart og spenning

På fredag forrige uke observerte flere grønnfinker at noen av de eldste barna var på sykkel tur på området vi kaller for gamle barnehagen. Flere av barna var veldig vokale om at de også ønsket en sykkel tur. Det måtte da selvfølgelig legges inn i planene for denne uken, og på tirsdag var dagen kommet. Endelig tid for sykkel tur. En gjeng med energiske og tur-klare grønnfinker stilte seg opp ved porten, klar for fart og spenning. Med oss hadde vi trallen med mange forskjellige sykler; både med og uten pedaler, to og trehjulssykler og «motorsykler». Da vi ankommer gamle barnehagen prøver barna seg frem med forskjellige sykler, noen ønsker pedaler, mens andre ønsker uten pedaler. Barna er flinke til å bytte sykler seg imellom slik at alle får prøve de forskjellige syklene vi har med oss. Litt knall og fall blir det, men det tåler vi. Et barn trår av gårde med pedal sykkel sin og roper «full fart». Noen av de andre barna ser dette og finner ut at de også vil prøve å sykle i full fart. En av de voksne kaster seg på en trehjulssykkel de også, klar for kappløp og full fart. «Barnehagen skal være bevisst på barnas ulike uttrykksformer og tilrettelegge for medvirkning på måter som er tilpasset barnas alder, erfaringer, individuelle forutsetninger og behov» (Rammeplanen 2017)

Trylleskogen

«Turen i dag går mot Trylleskogen. Trylleskogen er et sted langt, langt borte, der troll og hekser bor. Trærne er høye og danner et tak over den store skogen. Vi kan hoppe leke, gjemme oss, finne pinner, nøtter og andre spennende ting. I dag skal vi lære oss å hugge med øks. Vi samler oss i ring og går igjennom litt sikkerhet før vi begynner. Hvordan vi skal gi fra oss øksen til andre, hvordan vi skal holde øksen i hendene og hvordan vi skal stå med bena. Ikke alle ville prøve, men de fleste var veldig ivrig. Barna føler på et ansvar og er stolte av at de får det til. Noen ville lage stoler og andre ville lage spyd. Det ble mange spennende resultater».
Læring: Støtte barnet sin nysgjerrighet, kreativitet og vitebegjær og gi utfordringer med utgangspunkt i barnet sine interesser, kunnskaper og ferdigheter. Bidra til lærende prosesser slik at barna utvikler ny kunnskap i samhandling med andre.

Parsellhagen

«Tirsdag var det klart for teamtur og i dag gikk turen til parsellhagen for å se om gulerøttene og potetene var klare for høsting. Mange spente barn gikk ut av porten og tuslet ned til parsellhagen. For flere av barna var dette første møtet med parsellhagen, og ved hjelp av godt hageutstyr fikk barna gravd å kost seg i jorden som ikke var plantet i. Målet med turen var å gjøre barna kjent med begrepet «Jord til Bord» som betyr at maten vi lager skal bestå hovedsakelig av mat som er høstet i fra jorden samme dag. Tilbake i barnehagen viser ett av barna meg at de fant en lilla blomkål i plantekassen ute, og den skulle de bruke i matlagingen. Ettersom potetene og gulerøttene ikke var klare, måtte vi bruke de vi hadde i kjøleskapet. Resultatet ble Pytt i Panne med pasta til og barna likte maten så godt at de satt og sa «mmmmm» når de spiste. En våt, men veldig fin tur endte opp med ett fabelaktig måltid»

3.1 Fagområder

Arbeid med de ulike fagområdene i rammeplanen skal skje helhetlig og tverrfaglig.

Gjennom prosjektarbeid som arbeidsmetode skal fagområdene integreres og brukes tverrfaglig for å skape fremdrift og progresjon. Det samme gjelder i forhold til de øvrige satsningsområdene våre.

Det er pedagogen sin rolle å dra inn de ulike fagområdene i det arbeidet som pågår og som barna viser interesse for. Pedagogen skal ha god oversikt, observere og se hva barn trenger for å få fremdrift i det de har oppdaget og blitt nysgjerrige på. Det krever at pedagogen har god kjennskap til fagområdene, er kreativ og kan ta i bruk ulike arbeidsmetoder ut fra det

barna viser at de har behov for "her og nå", men også i et lengre perspektiv. Gjennom pedagogisk dokumentasjon synliggjøres læringen og arbeidet med de ulike fagområdene, samtidig som refleksjonen driver arbeidet videre. Dette skal gjøres i samarbeid med barn, foreldre og i personalgruppen.

Pedagogen skal jobbe helhetlig, kunne sette ord på hvilke fagområder som bidrar til fremdrift i prosjektet, hvordan det jobbes i tråd med fagområdene og hvilken betydning det får for læringsprosessene i gruppen og på teamet.

3.1.1 Språk som basiskompetanse

Det er et mål for oss at alle barn skal få en god språkstimulering gjennom barnehagehverdagen og at alle barn får delta i lek og aktiviteter som fremmer kommunikasjon og en helhetlig språkutvikling. Barna skal oppleve gøy og spennende lek sammen med andre i et språkstimulerende miljø.

Språk læres i samspill med andre. Som personale har vi en sentral rolle når det gjelder å gi hvert barn muligheten til å utvikle et rikt og nyansert språk. Vi skal skape et miljø der barna opplever at personale er interessert i dem, stiller åpne spørsmål og er lyttende. Romslike kommunikasjonsmønstre er viktig i anerkjennelsen av barnet. Som personale må vi ha innlevelse, bekrefte barnet, fokusere oppmerksomheten, være tolerant overfor barnets utspill og la oss påvirke av barnet (Bæ). «Det er helt sentralt at voksne bidrar til kommunikasjonen på forskjellige måter: utvider samtalen, bruker et variert vokabular, knytter an til og går utover det som allerede er kjent, bruker forklaringer, fortellinger, humor o.l. Det å innby barna til samtaler ved hjelp av åpne og undersøkende spørsmål er av avgjørende betydning» (Gjems 2010 i Johansson 2013:124). Gjensidigheten i kommunikasjonen mellom barn og personale er viktig. Alle som inngår i samspillet, er betydningsfulle parter. Det er en forutsetning at vi som personale fokuserer på og er tilstede i barns erfaringer og meningsskapning. Kommunikasjon er ikke bare det barna uttrykker verbalt, men hele deres måte å uttrykke mening på (Johansson 2013:127).

Språk er viktig for sosial deltagelse med andre barn i lek og aktiviteter, og en sosial deltagelse vil bidra til læring av språk. Vi skal jobbe for at barna kommer inn i en positiv sirkel, der den språklige og sosiale utviklingen stimulerer hverandre gjensidig.

Anne Høigård (2007) sier at sang, regler, rytme, bevegelse og lek stimulerer barnet maksimalt og skaper optimale betingelser for barnets tilegnelse av språket. Samtidig stimuleres barnet emosjonelt, motorisk, sosialt, estetisk og kognitivt. Dette skal barna oppleve og få erfare daglig.

Vi vil legge vekt på å skape leseglede i barnehagen for alle barna. Å lese høyt sammen skaper samhørighet og gir gode opplevelser mellom barn og voksen og mellom barna i gruppen. Høytlesning bidrar til å øke barnas ordforråd, konsentrasjon og det stimulerer fantasien.

Slik vil vi skape leseglede:

- Det skal være et rikt utvalg av bøker tilgjengelig for barna i det daglige.
- Barna opplever høytlesning daglig.
- Vi samarbeider med biblioteket og har bokbad i alle grupper.
- Vi drar på tur til biblioteket.
- Vi tar utgangspunkt i barnas interesser når vi velger bøker.
- Vi velger bøker som kan gi felles referanseramme og bidra til utvikling av lek.
- Bøker barna viser interesse for kan være utgangspunkt for et prosjekt sammen.
- Vi bruker bøker til informasjonsinnhenting.

- Vi bruker Lesesenteret, Arbeid med språk og lesing i barnehagen og Udir, Språk i barnehagen – mye mer enn bare prat som faglig støtte til å tenke nytt, utvikle oss som ansatte og til å legge godt til rette for å nå alle barna.
- Vi bruker ulike virkemidler som konkreter, flanellograf, prosjektor, rollespill, språkposer m.m. for støtte og stimulering av språket.
- Vi støtter oss til M. L. Nybergs tanker om at språket skal lekes inn og vi tar i bruk alle sanser i arbeidet med språkutvikling. Vi bruker veilederen Bergen Språkstimuleringsprogram, Språkveileder som veiledning og inspirasjon i arbeidet.

Å skape et godt språkmiljø handler også om at språket må være i aktiv bruk i alle hverdagsaktivitetene. Personalet må tilpasse de språklige aktivitetene til de barna vi har i gruppen til enhver tid. Deres interesser, initiativ og språklige ferdigheter skal tas hensyn til. Møte mellom barnet og personale er grunnsteinen i arbeid med barns språk, og dialogen forutsetter et nært samspill. Det er også viktig å se hvor betydningsfullt og viktig samspillet mellom barna er og jobbe for at alle barn får være en del av fellesskapet. Kommunikasjon er en gjensidig, dynamisk og meningsskapende prosess. I denne prosessen kan barn møte sine egne og andres perspektiver, prøve dem ut og på den måten bidra til hverandres kommunikative erfaring (Johansson 2013:156).

Vi skal knytte språklæring opp mot de andre satsningsområdene våre og bruke språket aktivt i alle naturlige situasjoner. Når vi er i fysisk aktivitet ute, er på tur og lager mat skal dette knyttes opp mot arbeidet med språk som basiskompetanse og matematisk kompetanse.

Hverdagssamtalen

Barns språk utvikles når de samhandler med personer de har emosjonelle relasjoner til, det vil si nære personer som hyppig snakker med barna i gjenkjennelige, dagligdagse situasjoner.

«Samtalens betydning for å lære språk og språkets betydning for læring» av Liv Gjems

Et grunnleggende demokratisk spørsmål er å få oppleve seg selv som en person som medvirker i et kommunikativt fellesskap med andre. Det handler om å eie språk og kommunikative verktøy og bruke dem sammen med andre.

Eva Johannson "Små barns læring".

Det beste med en bok er ikke de tankene den inneholder, men de tankene den skaper
"Språk i barnehagen" UDIR

3.1.2 Matematisk kompetanse

Gjennom lek, undring og utforskning er oppdraget vårt å synliggjøre sammenhenger og legge til rette for at barna kan utforske og oppdage matematikk i det daglige, i teknologi, natur, kunst og kultur.

Vi ser etter sammenhenger, vi sorterer, får erfaring med plassering, romforståelse, orientering, visualisering, former, mønstre, tall, telling og måling. Dette gjennom at personalet har en bevisst og reflektert bruk av hverdagssituasjoner, inne og ute, og ser sammenhengen med de øvrige satsingsområdene våre, som språk, fysisk aktivitet,

matlaging, tur og lek. På denne måten skal fagområdet være aktivt og synlig i det daglige.

Gjennom en lekende og undersøkende tilnærming, med utgangspunkt i det barna er opptatt av, er målet å stimulere barnas undring, nysgjerrighet og motivasjon for problemløsning. Barna skal få være kreative og skapende, og i arbeidet tar vi utgangspunkt i barnas måte å uttrykke seg på.

I prosjektarbeid er utforskning, eksperimentering og undring en aktiv arbeidsmetode og skaper stort rom for å jobbe med utvikling av matematisk kompetanse.

Vi finner inspirasjon og støtte i arbeidet på siden til matematikksenteret, [Barnehage | Matematikksenteret](#).

"Fagområdet handler om å oppdage, utforske og skape strukturer og hjelpe barna til å forstå sammenhenger i naturen, samfunnet og universet". (Rammeplanen 2017)

3.2 Digitale verktøy

Rammeplan for barnehagen (2017, s. 47) gir barnehager et tydelig oppdrag og mandat til å benytte digitale verktøy som en av flere arbeidsmåter i barnehagen. Videre er rammeplanen tydelig på at barnehagens digitale praksis skal bidra til barnas lek, kreativitet og læring og at de ansatte skal være aktive sammen med barna når en bruker digitale verktøy.

Rammeplanen (2017, s. 44) poengterer også at barnehagen skal utøve digital dømmekraft og bidra til at barna utvikler en begynnende etisk forståelse knyttet til digitale medier».

I Kvalitetsutviklingsplanen Sammen for kvalitet – lek og læring (2018-2021, s. 34) fremheves det at «våre barnehager skal nytte digitale verktøy som en kilde til lek, kreativitet, kommunikasjon og innhentning av kunnskap». Videre skal barnehagens ansatte «utvikle digital dømmekraft og evne til kritisk bruk av disse verktøyene».

Mål for digital praksis i barnehager

For å ha en digital praksis som er i tråd med rammeplanens føringer er det viktig at personalet er aktive sammen med barna og legger til rette for at barn får utforske, undre, leke og lære ved å bruke digitale verktøy. På bakgrunn av dette har vi følgende mål for digital praksis i barnehager:

- Barnehagens digitale praksis skal legge til rette for at barn får prøve, undersøke, lære, leke og skape ved hjelp av digitale verktøy.
- Personalet skal være rollemodeller og aktivt deltakende sammen med barna ved bruk av digitale verktøy

Faghjelpen, Bergen kommune

«Kan vi ikke høre på musikk ute i dag?»

Det er morgen, noen barn spiser frokost og blir lest til, noen barn er i full gang med lek, og en liten gruppe flokker seg rundt meg med spørsmål.

«Kan vi høre litt på musikk ute i dag?» spør en av guttene. Ja det er klart vi kan, men hva skal vi høre på? «Crazy Frog» sier noen, «Knutsen og Ludvigsen» sier en annen. Vi tar på oss blå skoposer, og en gjeng på seks musikkglade barn er med inn for å hente høyttaleren. «Hvilken høyttaler skal vi hente?» spør jeg dem, og jeg får enstemmig beskjed om at vi trenger den store. Sekunder senere er uteplassen forvandlet til det rene diskoteket, noen leker dj og skrur opp og ned på det som er av lydinnstillinger, noen leker frys dans, og noen hopper opp og ned mens de synger med på sangene. Plutselig kommer det to menn i oransje regntøy, de har med seg en plenklipper og en kanttrimmer. «Cut the grass» strømmes fra høyttalerne i det de to oransjekledde fremmede jobber, samtidig som diskoteket fortsetter.

Rammeplanen for barnehager sier under avsnittet om «Kunst, kultur og Kreativitet» at Fagområdet omhandler uttrykksformer som billedkunst og kunsthåndverk, musikk, dans, drama, språk, litteratur, film, arkitektur og design. Barnehagen skal la barna møte ulike kunstneriske og kulturelle uttrykk som gjenspeiler et mangfoldig samfunn og ulike tidsepoker. Personalet skal motivere barna til å uttrykke seg gjennom musikk, dans, drama og annen skapende virksomhet, og gi dem mulighet til å utvikle varierte uttrykksformer

Lek med språk

«Her har vi jo flaggermusene. Husker dere hvor mange det var?» «TI», roper barna. «Skal vi se: 1, 2, ..» Barna hiver seg på og teller med. Helt opp til ti.

Det er barnemøte og vi sitter i en ring i gangen. I samlingsboksen har det kommet 10 flaggermus. I reglen om flaggermusene starter vi med 10 flaggermus, men så forsvinner de da, en etter en.

Rim og regler er gøy, særlig når vi bruker konkrete også. De er morsomme og vi ler sammen. De blir engasjerte og vil gjerne høre de igjen og igjen.

Anne Høigård (2007), referert i Årsplan, sier at sang, regler, rytme, bevegelse og lek stimulerer barnet maksimalt og skaper optimale betingelser for barnets tilegnelse av språket. Samtidig stimuleres barnet emosjonelt, motorisk, sosialt, estetisk og kognitivt. Dette skal barna oppleve og få erfare daglig (Årsplan, 2023-2024).

Lytte til lyder

«Hva vil du at Stein skal spise, (navn)?» spør den voksne. Barnet ser på de ulike tingene som ligger på teppet: Smør, elefant, sko, sukker, ball og fargeblyant. «Smør», sier barnet. Slangen Stein snor seg bortover teppet, nærmer seg smøret og *jafs* «JA, det ville han spise», sier den voksne.

I barnemøte denne uken har vi øvd på å lytte til lyder. Barna fikk møte slangen Stein. Han er en merkelig slange som bare spiser ting som begynner på s-lyden, eller slangelyden som vi kaller det. Barna fikk velge en ting hver og så skulle vi se om Stein ville spise det. Etterpå prøvde vi å finne slangelyden i barna sine navn, og vi fant noen.

Gjennom arbeid med kommunikasjon, språk og tekst skal barnehagen bidra til at barna leker, improviserer og eksperimenterer med rim, rytme, lyder og ord (Rammeplan, 2017).

Digitale verktøy

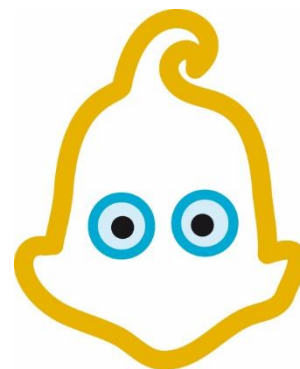
«Gruppe 1 har nettopp vært på møterommet der de har skrevet ned tankene sine rundt de to siste fjellturene, (Løvestakken og Ulriken), ved hjelp av PC og smartboard. De har sett ordene sine komme til liv ved hjelp av bokstaver og de har valgt ulike farger til sine egne setninger og nå skal de bli printet ut. Arkene blir godkjent og vi tar de med oss til biblioteket sammen med sakser, lim og store, fargerike plakater. Arbeidsoppgaver blir raskt fordelt, og alle barna er i gang med å jobbe. Et av barna tar ledelsen og hjelper til med å fordele ansvarsområder og holder oversikten over hva som skal gjøres. Barnet overtar min rolle og det blir raskt synlig at jeg er overflødig i dette arbeidet. Jeg trekker meg rolig bort og lar barna gjøre jobbe på egenhånd – resultatet ser dere i gangen oppe ved det lille akvariet 😊»

Rammeplan for barnehagen (2017, s. 47) gir barnehager et tydelig oppdrag og mandat til å benytte digitale verktøy som en av flere arbeidsmåter i barnehagen. Videre er rammeplanen tydelig på at barnehagens digitale praksis skal bidra til barnas lek, kreativitet og læring og at de ansatte skal være aktive sammen med barna når en bruker digitale verktøy.

Motorikk og språk

4-5 barn står nede med gjerdet og ser på bildene med alle insektene som henger der. Noen av barna fortsetter langs gjerdet og beveger seg inn mot skogen som er der. De andre barna følger etter og det dannes en lang rekke. Den voksne blir med og vi går innover i skogen. Vi møter først på et bilde av en ulv som barna stopper opp ved, og noen begynner å ule. Det begynner etter hvert å bli vanskeligere å komme frem og noen av barna vil ha hjelp av den voksne. Med litt oppmuntring klarer alle det og vi går videre opp imot gjerdet som er på oversiden av barnehagen. Hele veien henger det bilder av dyr, biler og annet som vi stopper opp med og vi venter til alle er kommet. Etter en god stund med mye heiarop og oppmuntring har alle kommet seg opp og veldig fornøyde.

Naturen som leke- og læringsarena gir barna et rikt utvalg av muligheter til bruk av kroppen. Den er allsidig og utfordrende, pirrer nysgjerrigheten og interessen hos barna og stimulerer dem til bruk av de grunnleggende bevegelsene som å gå, krabbe, kaste, dra, sparke, løpe, skyve, bære, klatre, slenge osv. Dette bidrar positivt til den videre motoriske utviklingen til barnet. I barnehagen jobber vi for å ivareta og stimulere bevegelsesgleden for barna og gi dem mulighet for å oppleve mestring og utfordringer gjennom allsidig bruk av kroppen. (Årsplanen 23-24)

4.0 Barnehagen som lærende organisasjon

4.1 Barnehagens utviklingsarbeid

Gjennom de to siste barnehageårene har vi deltatt i barnehagebasert kompetanseutvikling, Barnehagebasert kompetanseutvikling. Arbeidet vårt har bygget på barnehagens verdigrunnlag som tydeliggjør at barnehagen skal fremme demokrati, mangfold og gjensidig respekt, likestilling, bærekraftig utvikling, livsmestring og helse som konkretisert gjennom Livsmestring i det 21. århundre og Bærekraftig utvikling. Hovedfokuset vårt har vært på **Måltids glede på tur**. Dette henger også sammen med satsningsområdene våre måltids glede og et sunt kosthold og gode naturopplevelser. Kommende barnehageår skal vi bevare og videreutvikle arbeidet.

Vi fortsetter samarbeidet med Bybonden i Bergen, gjennom støtte og veiledning i dyrking sammen med barna, og vi skal ivareta og videreutvikle hagen vår, den levende frøbanken. Dette gir oss gode forutsetninger for å videreutvikle arbeidet vårt med måltids glede på tur og arbeidet er forankret i rammeplanen der natur, bevegelse, medvirkning og mat og helse er vektlagt.

Vi skal videreutvikle arbeidet vårt med å skape felles forståelse for arbeidet i å støtte barna i å lære å ta vare på seg selv, hverandre og naturen. Vi skal utvikle oss i å ta bærekraftige valg, løfte opp barnas rettigheter, styrke samarbeidet, både ut mot foreldregruppen og innad i barnehagen og løfte de etiske prioriteringene vi står overfor i hverdagen. Vi ønsker i større grad å evne å være tilstede i øyeblikkene sammen med barna. Vi er inspirert av boken

Samarbeid til barnets beste av Line Melvold m.fl. og vil fortsette å bruke denne i utvikling av oss som personale.

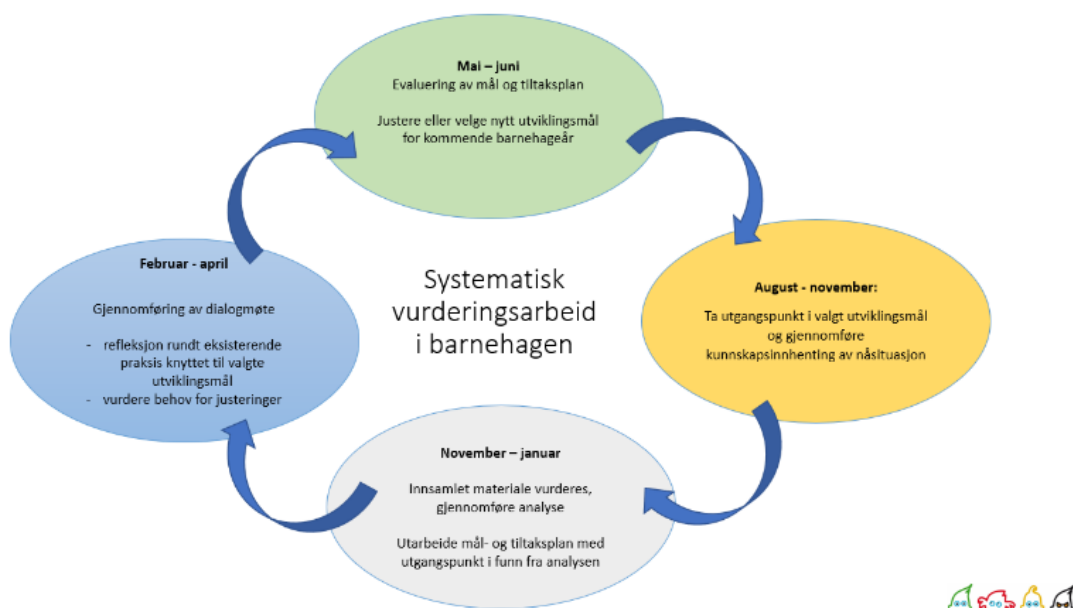
Utviklingsmål for kommende barnehageår, i det systematiske vurderingsarbeidet, er; Det jobbes prosjektorientert med utgangspunkt i barnas interesser i alle barnegruppene og på alle team (Jf kap 2.3 Læring i årsplanen 2024/2025). Vi skal i større grad trene oss opp i å se barnets og barnegruppens motivasjon, interesse og kompetanse. Hva er de nysgjerrig på og hva undrer de seg over? Det vi ønsker å oppnå er:

- Vi skal utvikle voksenrollen og voksendeltagelse i å støtte barnet sin nysgjerrighet, kreativitet og vitebegjær, og gi utfordringer med utgangspunkt i barnet sine interesser, kunnskaper og ferdigheter (jf læringssirkelen i årsplanen s. 8 og mål kap.2.3 Læring s. 16).
- Vi skal utvikle voksenrolle og voksendeltagelse som bidrar til lærende prosesser slik at barna utvikler ny kunnskap i samhandling med andre.
- Barna skal få være nysgjerrige og få respons på det.
- Hver enkelt ansatt må finne ut hvordan de skal få barna nysgjerrig og interessert i aktiviteten.

Vi skal støtte oss på ny teori og vi skal knytte det sammen med videreutvikling av å skape et mer inkluderende og inspirerende leke- og læringsmiljø for barna både inne, ute og på tur. Vi ønske å skape gode og inspirerende møteplasser som skaper felleskap og utforskning for barna. Personalet skal videreutvikle seg i å være gode tilretteleggere, observatører, støttespillere og veiledere i barnas lek. Arbeidsplassen til personalet er på gulvet sammen med barna og de skal hele tiden ha fokus på hva barna trenger for å komme videre i leken sin.

4.2 Dokumentasjon, vurdering og oppfølging

Barnehagen skal være en pedagogisk virksomhet som skal planlegges og vurderes (Rammeplan 2017:37) og der målet er å gi alle barn et tilbud i tråd med lov og forskrifter. Vi støtter oss på Bergen kommune sin plan for det systematiske vurderingsarbeidet som beskrives som et kontinuerlig arbeid som foregår i fire faser og vises i bilde under:

Bruk av praksisfortelling i dokumentasjonsarbeidet er en innarbeidet metode i personalgruppen, og noe vi har god erfaring med at bidrar til refleksjon, læring i fellesskap og videreutvikling av praksisen vår. Dette tar vi med oss videre.

Vi bruker kontaktbarometer, sosiogram, lekeobservasjoner, Tras og fortløpende observasjon. Barnemøter og samtaler med barn individuelt og i gruppe er viktig for å sikre at barnas opplevelse av barnehagehverdagen kommer frem og blir tatt på alvor.

Pedagogisk dokumentasjon er en arbeidsmåte som handler om å gjøre pedagogisk arbeid synlig og åpent for tolkninger, dialog, diskusjon og innsikt. Dokumentasjon av barnehagens praksis blir til pedagogisk dokumentasjon når personalet og barna reflekterer over den og diskuterer den (UDIR, [Pedagogisk dokumentasjon i barnehagen](#)) Pedagogisk dokumentasjon er en måte for oss å utvikle oss og lære sammen på, og er det som skal skape bevegelse i arbeidet vårt sammen med barna. I det foreligger bilder, fortellinger, observasjoner, arbeider barna lager o.l., som det reflekteres rundt og danner grunnlag for videre arbeid. Arbeidet med pedagogisk dokumentasjon inngår i prosjektarbeidet vårt og er en del av den sirkulære arbeidsformen vår som er beskrevet på s.8.

Daglig samarbeid, foreldresamtaler, samarbeid med FAU og SU og brukerundersøkelsen gir et godt innblikk i foreldreperspektivet og er viktig i dokumentasjonsarbeidet.

Kommende barnehageår skal vi fortsette å videreutvikle metodene våre, jobbe mot målet om å skape et mer "gjennomsiktig" miljø og kunne gå tettere på relasjonene og kvaliteten på disse. Ulike observasjonsmetoder vil stå i fokus og vi vil fortsette å jobbe for mer lik kvalitet for alle barna, innad i barnehagen. Vi er på jakt etter barnas opplevelse av kvalitet og jobber for at de skal oppleve barnehagen som en positiv plass for dem å være.

4.2.2 Vurdering

Innsamlet dokumentasjon skaper utgangspunkt for tolkninger, refleksjoner og pedagogisk analyse. Vi har utarbeidet spørsmål som stilles til de ulike dokumentasjonsformene og disse danner grunnlag for refleksjoner. Disse er forankret i målene for arbeidet vårt. Vi er opptatt av å videreutvikle metodene våre og også tilegne oss nye som kan være med å bidra til utvikling av praksis og økt kvalitet for barna.

Veilederen "Barns trivsel - voksnes ansvar" hjelper oss i arbeidet med å sikre at det er et oppbyggende og støttende miljø for alle barna, [Barns trivsel - voksnes ansvar | udir.no](#).

Handlingsplanen vår for et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø inneholder refleksjonsspørsmål til personalet. Disse skal brukes i arbeidet på hvert team.

ICDP opplæring og årlig vedlikehold i metoden. Dette som et verktøy for videreutvikling av pedagogisk relasjonskompetanse, vurdering av relasjonene og ledelse av barnegrupper.

Kjennetegn på måloppnåelse som er skissert gjennom årsplanen gir en beskrivelse av ønsket praksis. Disse skal også fortløpende vurderes på det enkelte team og i den enkelte gruppe.

Vurderingskrysset brukes jevnlig gjennom hele året for å sikre at vi jobber i tråd med årsplanen.

Hele personalgruppen deltar i vurderingsarbeidet.

4.2.3 Oppfølging

Dokumentasjon og vurdering skal foregå fortløpende for å sikre et trygt og godt psykososialt miljø for barna. Dette skjer på team, i grupper og på personalmøter.

Vurdering og refleksjon skal ende ut i konkret handling og/eller tiltak. Dette skal skriftlig gjøres og følges opp av personalet i det daglige. Arbeidet kvalitetssikres i lederteamet.

Arbeidet med ICDP sikrer at hver enkelt ansatt hele tiden har et mål for seg selv som den jobber med i forhold til relasjonen den inngår i til barn eller kollegaer.

Vurderingsarbeidet vil bidra til justering av mål og et videre perspektiv inn i den didaktiske planleggingen inn mot hvert team og barnegruppe.

Brukerundersøkelsen brukes som grunnlag for å få innblikk i foreldreperspektivet. Det samarbeides tett med foreldregruppe, gjennom daglige samtaler, foreldresamtaler, FAU og SU.

4.3 Barn og foreldres medvirkning i utviklingsarbeidet

Det er viktig for oss å skape rom for både barn og foreldre sin medvirkning i det arbeidet.

Barnas medvirkning skal ivaretas kontinuerlig i det daglige. Gjennom at vi praktiserer vårt barnesyn og vårt syn på læring, sikres barna en høy grad av medvirkning. Pedagogisk dokumentasjon skal løftes opp og brukes sammen med barna. Målet er å løfte frem og prøve å forstå barns egne tanker og sammen sette ord på den læring som skjer. Personalet må jobbe målbevisst med sin kompetanse i å observere og å møte barna i samtale, stille spørsmål og undre seg sammen. Observasjon er et viktig verktøy, og målet er å få tak i hva barnet kommuniserer og hvilke konsekvenser det setter for den ansattes handlinger i den videre samhandling med barnet.

Ved å synliggjøre dokumentasjon og pedagogisk dokumentasjon for foreldre, vil de få økt innblikk i det arbeidet som pågår i barnehagen. Dette gir igjen økt rom for medvirkning på det barn og barnegruppen er opptatt av.

Hvordan barns interesser følges opp i det daglige arbeidet, kommuniseres også ut til foreldre gjennom månedsbrev og ukesrapport. Dette gir rom for foreldres medvirkning og danner grunnlag for samtale mellom barn og foreldre og personale og foreldre.

Det vises bilder på barnehagen sin skjerm i garderoben fra dagens innhold. Dette for å synliggjøre hvilke prosesser barna har deltatt i, gjennom dagen, og som de kan være opptatt av når de blir hentet. Det kan danne grunnlag for samtale mellom barn og foreldre. Ved at personalet er tett på i hentesituasjonen gjør at de kan supplere de erfaringer barnet har gjort seg i løpet av dagen. Det kan også være viktige ting barnet har vært opptatt av hjemme om ettermiddagen som er viktig for barnehagen å vite om, slik at vi kan bygge videre på dette i barnehagen. Det er viktig at barna inngår i samarbeidet, slik at de kan sikres medvirkning på kommunikasjonen som går mellom barnehage og hjem ([Barnekonvensjonen](#)). Sammen kan vi tilrettelegge for at det skapes en så god sammenheng som mulig mellom barnets to verdener.

Del to

I. Barnesyn og læringssyn

Barnesyn handler om hvordan de ansatte oppfatter, møter og forholder seg til barn som mennesker. Det sier noe om vårt menneskesyn og vår respekt for medmennesker.

I Storetveit barnehage skal de ansatte møte barn som medmennesker. Barna skal møtes som en person med intensjoner, behov, ønsker og evner som personalet skal prøve å forstå og ta hensyn til (Eva Johansson 2013:58). Målet til personalet skal være å gi barnet en oversikt og kontroll over sin egen tilværelse. Dette må gjøres gjennom å bestrebe å møte barnet på dets egne premisser, forstå barnet sin opplevelse, dets behov og hvem det er.

Barna skal møtes som subjekter (Berit Bae) og det skal skapes et rom for barnas reelle innflytelse. Dette medfører at barnehagen skal tilpasse seg barnas intensjoner, behov, erfaringer og interesser. Gjennom at personalet er åpne for det barna kommuniserer (verbalt og non-verbalt), skal det skapes rom for at barnas uttrykk får konsekvenser for det som skjer i barnehagen.

Vi skal bygge vår pedagogikk på barns erfaringer, barns vilje, skape et miljø der barna får være seg selv, blir respektert, forstått og får oppleve at det teller med. Det betyr at vi også gir over noe av kontrollen til barna!

Samspeillet barn inngår i skal være preget av romslige samspeilsmønstre (Berit Bae).

Vårt barnesyn gir føringer for det læringssynet som skal praktiseres. Læringssirkelen vår på s.8, illustrerer at vi ser på barnet som kompetent og at vi har tiltro til barnet sine egne evner. Vi skal se hvor barna har interessene sine, hvilken kompetanse de sitter med og hvilke intensjoner de har med det de gjør. Dette danner grunnlaget for innholdet i barnehagehverdagen. Målene er å skape rom for barn som er delaktige, som får rom for å være nysgjerrig, undrende, utforskende og kreative. Jobben til personalet er å nærme seg barneperspektivet, undre seg sammen med barna og støtte dem videre i prosjektet. En viktig funksjon til personalet er også å skape felles fokus i barnegruppen. Dette ved å støtte seg til pedagogisk dokumentasjon. Gjennom å møte barna på denne måten skal det skapes rom for å se og synliggjøre barnas læring.

En viktig oppgave for personalet er å skape forutsigbarhet, trygge og gode rammer og være gode ledere for barnegruppen. Vi jobber for at personalet skal være proaktive og evne å ligge i forkant. Dette gjennom å skape gode, trygge og oversiktlige hverdagssituasjoner og at personalet er der de skal være når de skal være der. Barna skal unngå å måtte vente på personalet.

II. Pedagogisk relasjonskompetanse

I barnehagen skal barna bli møtt av ansatte som ser barnet og møter det med en varm og inkluderende holdning som til enhver tid er til det beste for barnet. Barn som blir tatt på alvor og blir lyttet til motiveres for læring og utvikler tillit til seg selv og andre (Sammen for kvalitet - lek og læring 2018:14).

For aktivt å videreutvikle vår pedagogiske relasjonskompetanse bruker vi ICDP, [Hva er ICDP? – ICDP Norge](#). Denne har til hensikt å sensitivisere og bevisstgjøre mennesker på de sidene ved samspillet med andre som fremmer vekst.

Åtte temaer for godt samspill i ICDP:

1. Vis at du er glad i barnet ditt
2. Se og følge barnets initiativ
3. Ta del i barnets følelser
4. Gi ros og anerkjennelse
5. Felles oppmerksomhet – felles opplevelse
6. Gi mening til opplevelser
7. Lag sammenhenger
8. Regulere
 - a. Planlegge
 - b. Støtte
 - c. Legge til rette
 - d. Sette positive grenser

"Det er like farlig for et lite barn å falle ut av den voksnes tanker som å falle ut av den voksnes armer."

Donald Winnicott

Alle i personalgruppen skal ha grunnleggende forståelse for innholdet i metoden og delta i vedlikeholdsarbeidet, som gjennomføres hvert barnehageår. Dette slik at vi kontinuerlig utvikler kvaliteten på den pedagogiske relasjonskompetansen hos hver enkelt ansatt.

Trygghetssirkelen er som et kart til å forstå barn innenfra ("Se barnet innenfra" Ida Brandzæg mfl). Den viser barnet sin bevegelse mellom tilknytning og utforskning og hva barnet trenger av personalet oppe og nede i sirkelen.

En trygg tilknytning for barnet til omsorgspersoner i barnehagen er målet. Da trenger de et personale som forstår når de er sårbare og trenger trøst, beskyttelse eller hjelp til å regulere følelser og når de er kompetente, mestrer og trenger å utforske i fred eller få støtte i utforskningen.

Det er et mål for oss at alle i personalgruppen skal kunne "lese" barnet ut fra trygghetssirkelen og vite hva barnets beste krever av dem som voksne.

III. Danning gjennom omsorg, lek og læring

Det er et mål for oss at alle barna skal oppleve barnehagedagen som meningsfull. For oss skjer det gjennom å ha fokus på danning gjennom omsorg, lek og læring. Vi ønsker å bidra til å skape en barnehage der barna i større grad er produsenter enn konsumenter av egen barnehagehverdag. Dette gjennom arbeid i mindre grupper og gjennom fokus på læringssirkelen vår, slik at hvert enkelt barn kommer frem og kan være med å bidra.

Utvikling av sosial- og språklig kompetanse er noe av det viktigste vi som barnehage kan bidra med i barnas læring og utvikling. Dette fordrer at vi sikrer at alle barn er en del av fellesskapet og at hvert enkelt barn gis mulighet for deltagelse i lek med andre. Dette er kompetanse som barna trenger blant annet for å kunne knytte vennskapsbånd, og vil være det vi har mest fokus på i arbeidet vårt. Arbeidsformen, de grunnleggende arbeidsmetodene våre og samarbeid med foreldre skal bidra til at vi klarer dette. Det fordrer også at vi klarer å skape en pedagogisk atmosfære i barnehagen som er preget av samspill. Dette i tråd med den forskning som Eva Johannson beskriver i boken sin "Små barns læring".

Vi skal skape et miljø som bidrar til at barna utvikler språk og sosial kompetanse, gjennom å gi dem gode forutsetninger til å inngå i lek og relasjon til hverandre, og derigjennom få mulighet til å etablere vennskap. Vi vet at barn som deltar aktivt sammen med andre barn og som har et godt forhold til personalet, vil være omgitt av beskyttelsesfaktorer. Vi jobber for at alle barna i Storetveit barnehage skal ha disse beskyttelsesfaktorene rundt seg i hverdagen. Dette gjennom "lekekloke voksne" som er tilgjengelig og tilstede der barna er. Et personale som bekrefter det positive, jobber med å bygge relasjoner og bidrar med å støtte barnet slik at det opplever mestring sammen med andre. "De ansatte må delta i lek på en slik måte at barnas egen selvstendighet i samspill med andre, får utvikle seg" (Terje Melaas). Det krever et personale som ser hva barnet trenger, er trygg på seg selv og som viser glede og engasjement. Vi skal tørre å være tilstede i "her og nå" og være i flyt sammen med barna gjennom hverdagen. Personalet skal jobbe for at glede, humor, lystbetonhet, magi og mestring preger dagene i barnehagen.

Danning handler om at barn skal bli i stand til å tenke selv, stille spørsmål, reflektere, søke kunnskap og kunne yte motstand på egne og andre sine vegner. Gjennom dialog og samhandling der alle anerkjennes som subjekter og selvstendige mennesker med følelser og tanker, handler danning om å lære, utvikle verdier og holdninger sammen. Personalet skal vise at de er interessert i hva barna formidler og stille åpne, gode spørsmål. Vi skal være gode samspills- og samtalepartnere for barna ([Hva er danning?](#))

Erfaringene barna gjør seg gjennom å motta god omsorg, delta i lek, lære og å utvikle seg sammen med andre, skal bidra til at de utvikler en indre trygghet og en god selvfølelse. Å forstå seg selv og å forstå andre krever at personalet er god på å støtte, validere og å hjelpe barna til å bli kjent med de ulike følelsene sine. Videre er det viktig å kunne kjenne igjen følelser, sette ord på dem og håndtere dem.

Å bli sett er et av de mest grunnleggende følelsesmessige behov hos oss mennesker. At noen viser oss positiv oppmerksomhet, gir oss et smil og viser både med ord og kroppsspråk at de liker oss, er helt fundamentalt. Gjennom å bli sett utvikler vi en positiv opplevelse om verdien vår og våre personlige egenskaper, og en positiv egenverdi formes (jf. Trond Haukedal). Hvert barn i barnehagen har rett til å bli sett og til å motta god omsorg fra ansatte som viser at de liker barnet.

Danning er en livslang prosess, som blant annet handler om å utvikle evne til å reflektere over egne evner og egen væremåte. Danning skjer i samspillet mellom en selv og andre. Barnet skapes og formes gjennom de aktivitetene det deltar i, og gjennom utforsking av det som er gjort tilgjengelig.

Vi skal skape gode møteplasser i barnehagen, både inne og ute. Møteplasser for samtaler og for undring. Vi skal ikke ha absolutte planer initiert av personalet, men være åpen for det som skjer i øyeblikket og på den måten lage rom for å endre planer underveis, sammen med barna. Planene skal være basert på nettopp barnas undring og nysgjerrighet etter å finne svar. Barna skal erfare at deres tanker fanges opp og er viktige bidrag i felles samtaler. Personalet skal ikke ha monopol på hva som er rett svar, men oppmuntre barna til å tenke selv. Gjennom bruk av observasjon kan vi se at det personalet tror skaper mest interesse ikke nødvendigvis stemmer med det barnet eller barnegruppen interesserer seg mest for.

Samspillende atmosfære

Viktige elementer i en samspillende atmosfære er lydhørhet overfor barnet, tilstedeværelse i barnas livsverden og en avslappet holdning til grenseoverskridelser. De voksne uttrykker en undrende, nysgjerrig holdning til det barna gjør, og er interessert i å forstå barnas opplevelse av situasjonen.

"Små barna læring" Eva Johansson 2013

La barna leke som om livet stod på spill – fordi det er akkurat det det gjør.

Lekelyst av Trude Brendeland

Lek gir livet mening for barna.

Lekelyst av Trude Brendeland

Leken er avgjørende for livslyst.

Lekelyst av Trude Brendeland

IV. Progresjon i barnehagens pedagogiske innhold

Pedagogisk dokumentasjon (s.38) brukes som vurderingsmetode og skal bidra til barnehagen sin utvikling som lærende organisasjon. Det er et mål at barna skal delta i refleksjonsarbeidet. Arbeidsmåten vår skal være prosjektarbeid, se s.8.

Gjennom arbeidet med pedagogisk dokumentasjon skal vi sikre at det er progresjon for det enkelte barn og barnegruppen gjennom året i barnehagen. Dette gjennom at personalet er tett på, dokumenterer (observasjon, praksisfortelling, bilder o.l.), løfter dokumentasjonen opp og reflekterer i felleskap over det en har lagt merke til og hva det krever av handling for å skape fremdrift.

Fotocollage brukes som metode i dokumentasjonsarbeidet. Sammen med barna snakker vi om hva bildene forteller oss, hva vi har gjort på sammen og hva vi har lært. Videre bruker vi kunst, kultur og kreativitet, barnas egne fortellinger og personalets praksisfortellinger som dokumentasjon. Vi har bevissthet på det grunnleggende innholdet i rammeplanen og på bruk av fagområdene i hverdagssituasjoner og aktiviteter. Det tverrfaglige arbeidet skal synliggjøres, slik rammeplanen skisserer. Gjennom bruk av praksisfortelling og fotodokumentasjon kan vi undre oss over: Hva lærer barna av det de deltar i? På hvilken måte oppleves det meningsfullt for barna?

Arbeid i mindre grupper bidrar til at vi kommer tettere på barna og kan i større grad evne å møte dem der de er og ta utgangspunkt i det de viser interesse for. Dette bidrar til at barna kommer i fokus og det er de som er utgangspunkt for det som skjer i samhandlingen. Dette i

motsetning til det personalet har tenkt kan passe. Det er der barna viser oss at de er som skal danne utgangspunkt, ikke barnets alder. Barn på samme alder kan være forskjellige og det skal vi fange opp og ta hensyn til.

Barna skal oppleve mestring og de skal få noe å strekke seg etter. Gjennom å møte barna der de er, er det personalet sin jobb å se hva de trenger av støtte fra personalet og fra miljøet for å komme videre. Barna sin betydning for hverandres læring skal vektlegges. De skal få være en ressurs for hverandre og vi skal vektlegge arbeid med barn i gruppe.

Det er et mål at barna skal få utvikle potensialet sitt for læring i barnehagen. Vi skal gi dem tid og rom, og vi skal ikke begrense dem. Dette henger sammen med vårt barne- og læringssyn.

Måten personalet møter barna på, påvirker de mulighetene barna har til aktivt å påvirke verden omkring seg.
"Pedagogisk dokumentasjon" av Mona Nicolaysen

V. Overganger

Hverdagen i barnehagen inneholder mange overganger for barna, som skaper brudd i lek og aktiviteter. Vi jobber for at overgangene blir færrest mulig og at de som er nødvendige blir forutsigbare og gode. Dette gjennom at vi er proaktive som voksne, samarbeider godt og er trygge, gode ledere for barnegruppene. Vi bruker også dagtavle i alle teamene, for å gjøre dagen mest mulig forutsigbar for barna. Et tiltak vi har er at vi starter dagene ute, for alle barna og har barnemøter som felles start ca kl. 9.30.

I forhold til de større overgangene jobber vi på følgende måte:

a. Tilvenning i barnehagen

Starten i barnehagen kan være en sårbar tid, både for foreldre og for barn. Fra barnet begynner i barnehagen, legger vi vekt på å etablere en trygg base. En trygg base kan forklares med at den ansatte opptrer som en trygg havn for barnet som det kan utforske omgivelsene sine ut fra og som det alltid kan vende tilbake til for nærhet og emosjonelt påfyll. Det forutsetter sensitivitet, varme, tid, engasjement og kontinuitet fra personale sin side (Jf. May Britt Drugli). Emosjonell trygghet for barnet er målet.

Vi har laget en plan for hvordan vi jobber for å skape en trygg tilknytning for barnet og denne ligger på nettsiden vår, [Bergen kommune - Om barnehagen](#).

Arbeid etter ICDP og trygghetssirkelen danner rammen og er førende for arbeidet.

b. Overganger og sammenheng innad i barnehagen

Fra barnet starter i barnehagen legges grunnlaget for at barnet skal ha tilhørighet til hele barnehagen. Alle i personalgruppen skal ha omsorg for alle barna, kunne alle barna sine navn og møte hver enkelt med omsorg og innlevelse. Barna skal etterhvert som de utvider arealet sitt, kunne oppleve hele barnehagen som en trygg plass å være og trives.

Gjennom året tilrettelegger vi for ulike fellesopplevelser for barna. Vi har fellessamling ute hver fredag, der alle deltar når de er trygge nok til det. Vi tilrettelegger for felles møteplasser, inne og ute, der barna deltar ut fra interesse, og der barn fra ulike team og ulike baser møtes. Vi har fast turdag på tvers av teamene. Barna bruker ulike rom i ulike deler av bygget,

i tillegg til ute, og daglig møter de personale og barn fra andre team enn det de selv har hoved tilhørighet i.

Barna som går siste året i basen nede, bruker basen oppe i større og større grad utover i året. Når vi kommer på våren, tilbringer de enda mer tid sammen med de eldre barna. Dette være seg i små lekegrupper og måltider, slik at de får mulighet til å knytte seg nærmere til eldre barn og andre voksne.

I foreldresamtalen om våren er overgang til ny base et tema. Foreldre får tilbud om en oppstarts samtale med pedagogen i det nye teamet, ved oppstarten.

En kjent person er tilgjengelig for barnet når det kommer tilbake etter ferien. Denne sikrer en tett oppfølging den første tiden.

Vi har en egen plan for overgangen som hele personalgruppen kjenner innholdet i.

c. Samarbeid og sammenheng med skolen

Grunnlaget for en god overgang til skolen, starter den dagen barnet gjør sin første erfaring med barnehagen. Alt barnet erfarer, opplever og lærer i barnehageårene er med på å forme dem, deres opplevelse av hvem de er og hvem de er sammen med andre. At de har gode erfaringer med seg, der de har fått oppleve en god balanse mellom mestring og utfordring, og fått utviklet en sunn selvfølelse og opplevelse av hvem de er, vil danne det beste grunnlaget for et videre godt læringsgrunnlag i skolen og ev. SFO.

Vi følger Bergen kommune sin plan for overgang mellom barnehage og skole/SFO: [Bergen kommune - Plan for overgang mellom barnehage og skole/SFO i Bergen kommune](#). Formålet med planen er å sikre en trygg og god overgang fra barnehage til skole/SFO for alle barn i Bergen kommune, i samsvar med gjeldene lovverk.

I barnehagen har vi etablert egen førskolegruppe (gruppe 1), som dette barnehageåret vil bestå av 10 barn. På starten av året samtaler vi med barna om hvordan vi ønsker å ha det sammen og hva vi gleder oss til å oppleve sammen. Barna er sammen fra ca. kl. 9.30 – 14, to dager i uken.

Når skoletiden nærmer seg, besøker vi barnas skoler og gjøre oss kjent der. Vi samarbeider tett med skolene for å skape en god sammenheng og overgang for hvert enkelt barn. Vi ser det som en helt sentral oppgave å støtte det enkelte barn i sin utvikling på en måte som oppmuntrer og ivaretar barnets lyst til å lære, slik at det skal være i stand til å møte de utfordringene skolen byr på. Derfor gis barns egne initiativ stor plass i barnehagens hverdag, og barn og voksne legger planer for innholdet sammen gjennom året. Små og store prosjektarbeid følger gruppen, og det skal holdes fokus på å skape et leke- og læringsmiljø i gruppen som støtter opp om barnas lyst til å leke, utforske, lære og mestre.

Noe av det aller viktigste vi har fokus på er utviklingen av den sosiale kompetansen og arbeidet med vennskap. Å inngå i relasjoner med andre er noe av de viktigste erfaringene vi kan bidra med for barna. Leken er barnas viktigste arena for læring og leken skal ha høy prioritering i gruppen. Barna skal få oppleve mestring i samspill med andre, og vi skal arbeide for å bygge opp en god selvfølelse og troen på seg selv.

Førskolegruppen går også alle de 7 fjell i løpet av det siste året i barnehagen, noe vi har erfart bidrar til stor grad av mestringsfølelse, tro på seg selv, glede og fellesskap i gruppen.

Dersom det blir behov for spesiell tilrettelegging for noen av barna i skolen, etablerer samarbeid i god tid før skolestart. Foreldrene er sentrale parter i dette samarbeidet.

Barnehagen og lærere ved barnas kommende skoler utveksler også info om hverandres arbeidsmåter. På den måten kan vi legge et godt grunnlag for fremtidig mestring av skolehverdagen allerede i barnehagen.

Å bli kjent med SFO er også en del av den skoleforberedende kompetansen, da SFO er den første erfaringen mange barn gjør seg med skolen.

VI. Foreldremedvirkning

Vi skal ivareta barnas behov for omsorg og læring sammen med foreldrene. Skal barna opparbeide tillit og trygghet og ha en god dag i barnehagen, er vi avhengig av et godt foreldresamarbeid og at foreldre virker med inn i det daglig livet i barnehagen.

Gjennom å ta ansvar for en god dialog med foreldre og foresatte gjennom oppstartsamtaler, foreldresamtaler, foreldremøte, temakveld, ulike sosiale arrangementer i barnehagen og ikke minst gjennom den daglige samtalen når barnet bringes og hentes, er målet vårt å skape en tett og god relasjon til foreldre, slik at barn og barnegruppen opplever at alle de voksne rundt dem, samarbeider og bidrar til den tryggheten de trenger. Sammen er vi rollemodeller for barna og måten vi samhandler på vil virke inn på det psykososiale miljøet i barnehagen.

Månedsbrev, ukesrapporter og daglig informasjon, nyheter på Vigilo og bilder på tv-skjerm i garderobene eller på porten om det vi har gjort i løpet av dagen, vil vi at skal bidra til økt innsikt i livet i barnehagehverdagen, og på den måten øke grunnlaget for reel medvirkning. Vi har som mål å sette ord på barnas medvirkning og relasjonene de inngår i, gjennom de daglige samtalene.

Gjennom dokumentasjon på barnehagens vegger, inne og ute, vil en kunne få innblikk i prosjekter barna arbeider med. Vi ønsker å knytte enda tettere kontakt med foreldrene gjennom pedagogisk dokumentasjon. Vi vil synliggjøre hva vi gjør og hva vi lærer. Gjennom å involvere barna i dokumentasjonen vil vi skape økte muligheter for foreldre til å involvere seg i det som forgår og kunne ha gode samtaler med barnet sitt om det det har opplevd i barnehagen. På den måten er det også et mål å sikre barnas rett til medvirkning på hva som skal deles og ivareta deres rett til å uttale seg og til å ha et privatliv.

Foreldre har også tilgang på informasjon via barnehagens hjemmeside. I tillegg skal de også ha innflytelse på barnehagens innhold gjennom foreldreråd og samarbeidsutvalg, og gjennom disse to arenaene skal foreldre sin medvirkning bli ivaretatt.

Samarbeidet mellom hjemmet og barnehagen skal alltid ha barnets beste som mål.
Rammeplanen 2017

VII. Bærekraftig utvikling

Barna skal lære å ta vare på seg selv, hverandre og naturen, står det i Rammeplan for barnehager. Dette er vårt utgangspunkt for arbeidet med bærekraftig utvikling i Storetveit barnehage.

Vi ønsker å bidra til at barna hos oss utvikler en god selvfølelse og troen på seg selv, trygghet til å uttrykke seg, evne til å tåle motstand, lærelyst, empati og raushet i møte med andre, og å kunne tenke etisk og kritisk i møte med omverden. Barna i Storetveit barnehage skal møte voksne som viser omsorg og trygghet, som ser, lytter og tar barna på alvor. De skal møte voksne som støtter barna i å uttrykke seg og sine synspunkter, og som bidrar til at barna kan skape mening i møte med omgivelsene. Arbeidsmetodene våre (se kapittel 1), er viktige i dette arbeidet, det samme er arbeidet med personalet som lekekloke voksne som skaper gode leke- og læringsmiljøer (se kapittel 2), der barna leker, lærer, utforsker, undrer og utvikler seg i samspill med andre.

Måltids glede og et sunt kosthold, fysisk aktivitet og bevegelsesglede, gode naturopplevelser og fokus på lek ute, i skogen og på tur (se kapittel 3) er våre fokusområder, og henger alle også tett sammen med vårt arbeid for å bidra til at barna lærer å ta vare på seg selv, hverandre og naturen.

Vi er Grønt Flagg barnehage, og har en egen miljøhandlingsplan vi jobber ut ifra. Dere kan lese mer om Grønt Flagg her [Grønt Flagg \(fee.no\)](http://Grønt Flagg (fee.no)).

Vi har miljøagenter blant barna.

Miljøregler laget av førskolegruppen 2020/2021

- Vi skal ikke kaste søppel i naturen
- Vi skal plukke opp søppel og rydde etter oss, både i barnehagen og på tur
- Vi skal ikke skade naturen
- Vi må tenke før vi kaster
- Vi må ta vare på tingene våre
- Vi må prøve å reparere tingene våre hvis de blir ødelagte
- Vi må gå og sykle så mye vi kan
- Vi mennesker må ta vare på hverandre

«Bærekraftig utvikling handler om at mennesker som lever i dag, får dekket sine grunnleggende behov uten å ødelegge fremtidige generasjoners mulighet til å dekke sine»

Rammeplanen 2017

VIII. Psykososialt barnehagemiljø

Det er forankret i Barnehageloven at alle barn har rett til et trygt og godt barnehagemiljø. I dette ligger det at alle ansatte i barnehagen er forpliktet til å gripe inn når et barn i barnehagen utsettes for krenkelser, og videre at barnehagen skal jobbe forebyggende for å skape et varmt og inkluderende fellesskap.

Under plikten til å sikre at barn og unge har et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø, følger det fire delplikter:

- plikten til å følge med
- plikten til å melde
- plikten til å undersøke
- plikten til å sette inn egnede tiltak

Arbeidet med det psykososiale barnehagemiljøet er et kontinuerlig arbeid som er retningsgivende for barnehagens kvalitetsutviklingsarbeid og grunnleggende for alt vi gjør i

barnehagen, både i samspill med barna, samarbeid med foreldre og innad i personalgruppen.

Barnehagen har en lokal handlingsplan for å sikre systematikk i arbeidet med det psykososiale barnehagemiljøet. Handlingsplanen gjennomgås i personalgruppen årlig.

Det psykososiale barnehagemiljøet er videre tema på foreldremøte, foreldresamtaler og i SU ved oppstart av hvert barnehageår.

Barna skal være omgitt og inngå i relasjon til et personale som er gode rollemodeller for barna. I dette arbeidet er samarbeidet med foreldre viktig, da alle voksenpersoner som er innom barnehagen blir rollemodeller for barna i noe grad. Bevissthet rundt hvordan vi møter hverandre, snakker sammen, møter egne og andres barn og snakker om hverandre er med å bidra til at vi oppnår et godt inkluderende fellesskap.

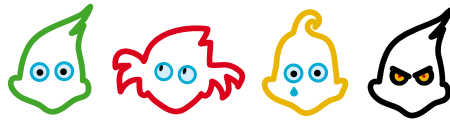
Det er et overordnet prinsipp at barnehagen alltid skal ha barnet beste som mål. Vi skal fremme livsglede, mestring, trivsel og egenverd og skal alltid ha bevissthet rundt og stille oss spørsmålet hvordan vi fremmer dette, slik at det blir barns beste. (Ingrid Lund)

Barna skal kjenne at vi liker dem og at vi vil dem vel!

IX. Barns seksuelle helse

Plan for seksuell helse, seksualopplysning og seksualitetsopplæring ble vedtatt av bystyret i april 2019, og er utarbeidet med formål om å sikre en helhetlig innsats for å styrke barn og unges seksuelle helse. Planen peker blant annet på barnehagen som en viktig arena for å sikre kunnskap og nødvendig kompetanse om kropp og seksualitet. Slik kan barnehagen styrke barnas begrepsapparat og danne grunnlag for positive holdninger knyttet til selvfølelse, identitet, egenverd, kropp, følelser og grenser. Videre skapes åpenhet og respekt for mangfold og variasjoner i familieformer og kjønnsuttrykk, noe som kan bidra til å forebygge fordommer og diskriminering.

Grunnlaget for god seksuell helse legges allerede tidlig i småbarnsalder. Bevissthet knyttet til barns seksuelle utvikling og kunnskap om hvordan denne kan komme til uttrykk i lek og atferd, er viktig for å kunne møte dette på en konstruktiv måte. Siden barnehagepersonale og foreldre har et felles ansvar for å ivareta barnets trivsel og utvikling, er det naturlig at barns seksuelle helse også er tema både i foreldresamtaler og på foreldremøter.

Storetveit barnehage

Storetveitveien 125 B

5231 Paradis

E-post: Storetveit.barnehage@bergen.kommune.no

Nettside: [Storetveit barnehage](#)

TLF:

Hoved nummer: 55 56 89 10

Ender: 94 52 21 42

Viper: 40 81 16 40

Grønnfinker: 94 52 21 44

Rødstruper: 40 81 16 41

**BERGEN
KOMMUNE**